Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 19. avgusta 1988
številka 33, letnik 47, cena 400 dinarjev

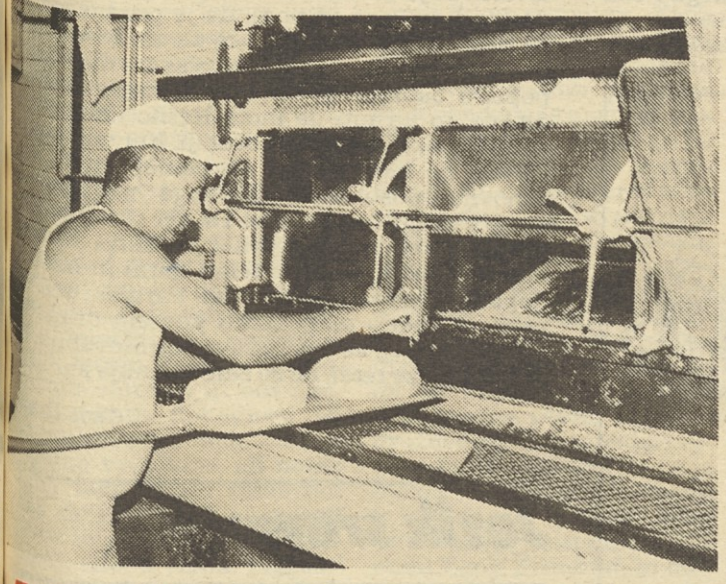

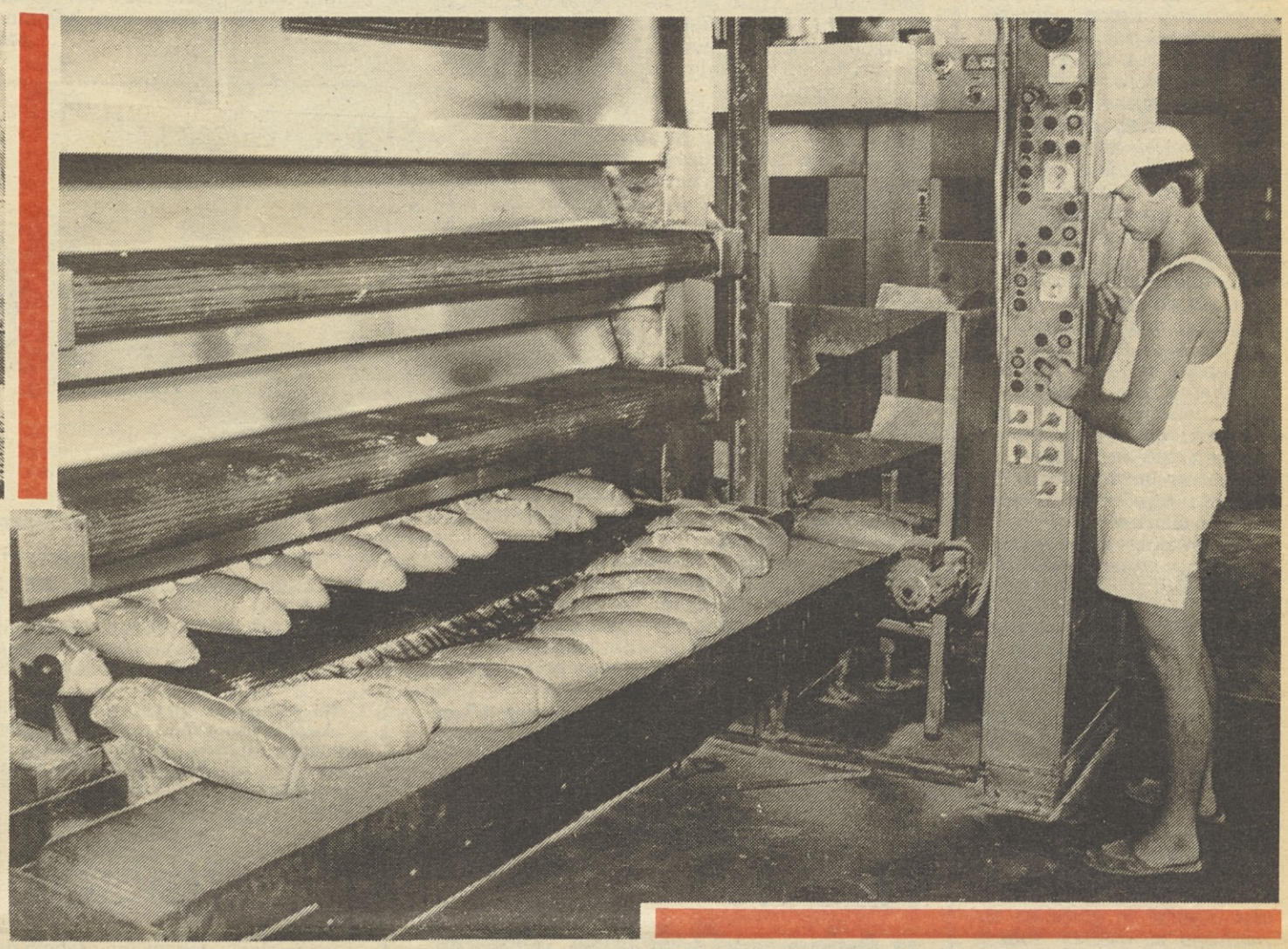

Kruh, to je res izdaja

KRUH, kako dobra, topla beseda. Koliko lepih, modrih misli in pregovorov se je o kruhu utrnilo človeku, odkar se je naučil peči to dobroto.
Toda, Miško Kranjec je napisal tudi – Kruh je bridka stvar. In še kako je res! Pri nas, ko se zadnje čase tako na hitro obmetavamo z izdajalci naroda in raznih skrivnosti, ni še nikomur kapnilo, da se da morda tudi s kruhom kaj izdati. Če Borštnerja omadežujejo z izdajalcem, ker je hotel narodu dobro, če je s to grdo besedo opljuvan Bučar, ki ni želel drugega, kot da se konča licemerstvo in da Evropa vsaj malce pomisli, v kako pogoltne gobce leti njen denar – kakšno besedo naj potemtakem izumimo za tistega, ki si je prvi drznil izustiti »socialni kruh, delavski kruh«?!
V deželi, v kateri naj bi s supersončnimi frčoplani reševali razvoj, se udomačijo tako gnusni izrazi. Kajti, kaj je ta »delavski, socialni kruh«? Nak, to ni hlebec, ki s svojim obiljem dokazuje, da smo vsaj socialna, če že ne socialistična dežela. Tudi ni to dišeča štruca, ki bi kot prispodoba kazala, kakšne dobrote si pri nas lahko privošči delavec s svojim delom.
Nič od tega! Delavski kruh je beda, ki se že po enem dnevu usmradi, ki se drobi, je takoj star, je brez okusa. Je pa poceni, zato ga hitro zmanjka, zato ga neradi pečejo, ker premalo navrže, zato ga nekateri pokupijo in mečejo svinjam.
To, vidite, je dandanašnji delavski kruh. Naša beda. Nekje zaradi neskladja cen, kot velijo umnosti naše politike, leti v svinjska korita. Nekje ga delijo na karte. Nekje nanj čakajo že sredi noči v vrsti. Nekje si še te revščine ne morejo več privoščiti, vsaj dosita ne.
O čem pa govorimo? O možnostih in oblikah dotiranja. O načinu in pravičnosti porazdelitve. O potrebnih in ekonomskih količinah. Za kruh?
O čem pa naj bi govorili? O zaslužkih, ob katerih bi bile takšnele bedne filozofije odveč. O pekih, ki se bodo tepli, kdo peče boljši, bolj zdrav, bolj dišeč kruh, vse te številne vrste, vse neverjetno bogastvo, pestrost, ki jo ponujajo žita. O polnih policah, ki se šibijo pod hlebci, pecivom, žemljami.
Vidite, ker govorimo o prvem in ker sanjamo o drugem, je to ena največjih izdaj, kar si jih moja uboga pamet sploh zmore predstavljati.

Ciril Brajer

Med zadnjimi podražitvami je bila tudi podražitev kruha. Za nekatere morda najbolj boleča v zadnjem svežnju ukrepov. Obiskali smo Mercator – Pekarno Grosuplje in direktor Štefan Plankar nam je povedal, da so se podražile predvsem boljše vrste kruha. Osnovni, delavski, socialni ali kakor že pravijo kruhu iz moke 850 pa ima določeno ceno 380 dinarjev. Tedaj je imel na mizi zadnji Uradni list, ki z odredbo določa, da morajo vse pekarne speči vsaj 30 odstotkov tega kruha.

»Tako je bilo že lani. Takrat smo s tem kruhom prav posiljevali ljudi, posebno trgovce. Potem pa se je izkazalo, da največ tega kruha resda pokupijo šole in delavske restavracije, zelo velik delež pa so imeli, in marsikje še vedno, kmetje, ki so ga kupovali za krmo. Kruha ni dobil tisti, ki mu je bil namenjen, ali pa ga ti niso marali. Seveda bomo tudi zdaj začeli peči 30 odstotkov osnovnega kruha. Izgubo, proizvodna cena je 1100 dinarjev za kilogram, bomo pač pokrili s posebnimi vrstami kruha. Cene tega namreč oblikujemo sami. Le mesec dni moramo počakati od prijave nove cene. Posebne vrste kruha smo prav sedaj podražili in stanejo od 1850 do 2500 dinarjev. Seveda ni samo moka dražja, ampak tudi elektrika, voda, transport, dodatki in še marsikaj. Za nove cene smo si izračunali dvoodstotno akumulacijo. Mislim pa, da bomo morali prav kmalu zahtevati nove cene.

Na koncu pa je treba le povedati, da zahteva po osnovnem kruhu iz dneva v dan naraščajo in da bomo najbrž res kmalu vsi morali doseči tistih 30 odstotkov.«

Obiskali smo tudi zasebnega peka na Dolenjski cesti v Ljubljani. To je Jožefa Magušar.

»Za nas nove cene ne prinašajo nobenega dobička. Za ljudi pa je najbrž res težko, saj vsi godrnjajo nad cenami. Morda zaradi dopustov ali pa zaradi cen je naša proizvodnja padla skoraj za polovico. Posebno peciva gre zelo malo. Cen pa ne določam sama, ampak se držim tistih, ki so jih določili v Žitu.«

Povprašali smo tudi v Mercatorju Grmadi v Savskem naselju. Ljudmila Gradišar, namestnica poslovodje, nam je povedala, da osnovni kruh sicer imajo in tudi prodajo, da pa kašnega posebnega povpraševanja ni. Ljudje so sicer »ropotali« ob podražitvi, vendar kruh še vedno kupujejo. Res pa je, da je količinska prodaja tako kruha kot drugih stvari v zadnjem času precej padla. Verjetno zaradi dopustov. Precej pa najbrž zaradi padca standarda. Ob posameznih, tudi napovedanih podražitvah, ne opažamo več posebne nakupovalne mrzlice. Ljudje najbrž nimajo denarja ali pa so že otopeli.

Andrej Agnič

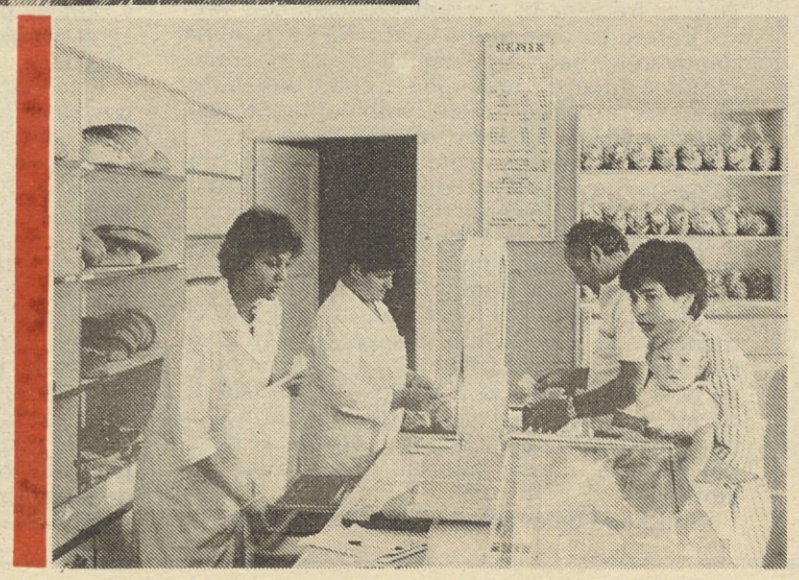

Sindikalni dolg delavcem

Klub poletni vročini in inflaciji, ki nas vedno bolj pestita, se je vodstvo slovenskih sindikatov odločilo, da že prihodnji teden začne serijo regijskih posvetov o prenovi sindikata. Gre za izpolnitev dogovorov z junijske razširjene seje RS ZSS, na kateri so sindikalni delavci govorili o delavski organizaciji, ki bi naj družbo izpeljala iz kriznega položaja. Moramo se spomniti tudi julijske seje predsedstva RS ZSS, na kateri je bilo kar precej polemike med sindikalnimi aktivisti, ker po razširjeni seji ni še nihče poprijel za delo. Takrat se nam je zazdelo, da bodo prve ovire pri prenovi sindikatov prav v kadrih, ki so se naučili delati po starem in ki mogoče nimajo niti znanja niti volje delati tako, kot so se dogovorili na nekakšni konferenci slovenskih sindikatov.

V predsedstvu slovenskih sindikatov so za posvete pripravili tudi osnutek operativnega programa nalog, ki naj bi pokazal, kako naj bi se sindikat iz sedanje državne in transmisijske organizacije prelevil v delavsko. Sindikalni delavci bodo na posvetih povedali, ali se s predlogi strinjajo, in najbrž tudi ocenili, ali so jih sposobni uveljaviti v svojih okoljih. Vodstvo slovenskih sindikatov med drugim predlaga spremembo družbenega dogovora o dohodku, ki naj bi odslej določal le globalna sorazmerja za delitev dohodka, vsa druga delitvena politika pa naj bi bila domena sindikata. Sindikat bo, kot vse kaže, takoj predlagal tristo dvajset tisoč dinarjev kot znesek najnižjega osebnega dohodka in zahteval ukrepe v ozdih, ki tega ne bodo mogli doseči. Oblikoval bo svoj solidarnostni sklad za pomoč in prezaposlovanje začasno nezaposlenih delavcev. V osnutku operativnega programa je zapisano, da gre pri tem predlogu za poskus iskanja odgovora na vprašanje, ki že dolgo bega članstvo in številne sindikalne delavce. Koliko je pravzaprav na boljšem delavec, ki je član slovenske sindikalne organizacije od tistega, ki se iz nje izpiše ali sklene, da mora vsa članarina ostati v osnovni organizaciji. Vodstvo slovenskih sindikatov predlaga tudi postopno zmanjševanje števila poklicnih sindikalnih delavcev in reorganizacijo delovne skupnosti RS ZSS, zahteva odpravo takšnih delovno proizvodnih tekmovanj, kot so se razvila v zadnjem obdobju. Zapisani so tudi predlogi o tem, kako bo sindikat uveljavljal svojo kadrovsko politiko in kako se bo postavil na čelo stavk, tudi tistih večjih.

Če smo prav razumeli osnutek operativnega programa, lahko pričakujemo, da bodo posveti zato, ker je sindikalno vodstvo prepričano, da je treba z razčiščenimi pogledi čimprej spremeniti razmere v sindikatu in tako vrniti ugled organizacije med delavci in v širši javnosti. Sindikalno delo se torej ne more več začeti in končati na sestanku in torej tudi ne na teh posvetih, temveč je treba z delom in tudi z bojevanjem delavska hotenja čimprej vnesti v vse družbene odločitve.

Franček Kavčič

Nepričakovani razplet stavke

Stavka na delovišču v Nemški demokratični republiki se je za skupino 22 delavcev lendavskega Gorenja-Imo končala povsem drugače kot so pričakovali: delodajalci so jim v hipu prečrtali vize v potnih listih in tako z njimi brezkompromisno pretrgali sleherno nadaljnje sodelovanje. Kljub želji naših monterjev, da bi se vrnili na delo, se Nemci niso premislili. Zato jugoslovanskim delavcem ni preostalo drugega, kot da se s svojimi potovalkami in — pametnejši za izkušnjo več — kaj drugega, kot vrnejo domov. Sicer pa, kot pravijo, se je že mnogim precej tožilo po rodni grudi.

Ni kaj, na moč neslaven konec stavke! Sicer pa je pri vsej zadevi najbolj mučno to, da zna Gorenje na račun nezadovoljstva peščice svojih ljudi zgubiti precej zanimiv posel. To, da se bodo morali odpuščeni delavci zadovoljiti doma z bistveno nižjimi osebnimi dohodki, kot so jih imeli onkraj meje, je pri vsej stvari seveda drugotnega pomena.

No, zdaj ko v Gorenju-Imo čakajo na razplet sramote, ki jim je precej zmanjšala ugled, imajo z omenjeno skupino delavcev težave tudi doma. Več kot polovico so jih zaposlili pri izdelavi strešnikov, preostale pa so poslali na teren. Delavci s takšno rešitvijo, kdo ve, zakaj, sploh niso zadovoljni. Spet mislijo, da se jim godi krivica. Prepričani so, da z njimi grdo ravnajo in da so za svoje delo, podobno kot v Nemčiji, preslabo plačani.

Seveda, marsikaj z omenjenim primerom, nad katerim se vsekakor velja pošteno zamisliti, še ni jasno. Na dlani pa je — to bi bilo vsekakor težko zanikati — da se v Jugoslaviji še vedno mnogi igrajo z belim kruhom. Zdi se pa, da za takšne igrice že jutri ne bo več prave priložnosti.

Andrej Ulaga

Hongkonške razmere v trboveljskem Peku

V obratu tržiškega Peka v Trbovljah izdeluje čevlje in drugo obutev 405 zaposlenih. Med njimi je največ žensk, tako kot skoraj v vseh tovarnah obutve. Tekoči trak, zadušljivo soparno ozračje v 18 let stari tovarniški dvorani, katere nizka streha se segreje tudi nad 35 stopinj, brez ventilatorjev, trdo, nečloveško garanje. Večina dela na normo. Izdelavni časi so izračunani do stotinke minute natančno. Delavke se zavedajo, da morajo delati, če hočejo zaslužiti vsakdanji kruh. Toda za trdo prigarane dinarje ga lahko kupijo vsak dan manj.

»Pestnajst let že šivam čevlje, zgornje dele, vedno eno in isto opravilo na tekočem traku, imam kvalifikacijo, najvišjo plačilno skupino, napeto normo presegam tudi za 50 odstotkov, med delom često ne utegnem niti na stranišče, ne kadim, pomalicam v nekaj minutah, pa kaj pomaga? Nič! V moji plačilni kuverti je bilo ta mesec 459 tisoč dinarjev,« je povedala ena izmed delavk.

Poklicali smo jo po telefonu, pa ni imela časa govoriti med delom. »Disciplina, ta mora biti; pogosto se zgodi, da nam telefonist kar prekine pogovor. Pokličite me raje domov.«

Ko se po napornem delavniku ženske vrnejo domov, izčrpane in utrujene, morajo doma opraviti še enega. Delajo v dveh izmenah, otroci so pogosto sami, saj tudi možje delajo v turnusih.

»Kako naj prživimo mesec s tem trdo zasluženim denarjem. Tri otroke imam, dva v vrtcu, zanju odštejem vsak mesec 180.000 dinarjev. Tudi za tretjega, ki je v šoli, odštejem kar veliko. Potem pa najemnina in stroški za trisobno stanovanje – zadnja položnica je bila »vredna« 170 tisoč dinarjev, brez vode in elektrike. Pretekli mesec, ko ni bilo kolektivnih dopustov, smo zaslužile 50.000 dinarjev več, ta mesec pa...?«

Osnove so izredno nizke. Kot nam je povedala Marija Slaparjeva, urednica časopisa v Peku, jih od 3500 zaposlenih kar okoli 800 zasluži manj, kot znašajo minimalni stroški za življenjsko košarico. Prevedeno v sindikalni jezik to pomeni manj od minimalnega osebnega dohodka, ki bi že junija moral znašati vsaj 320.000 dinarjev. Za stoodsotno doseganje norme zaslužijo tiste v najnižji, 6 kategoriji (brez minulega dela in dodatka za kakovost) le 201.000 dinarjev, v 16 (ta je najvišja za delo na normo) pa okoli 300.000 dinarjev. Mnoge delavke, še posebej starejše, komaj zmorejo dosegati sto odstotkov.

Sindikalni delavci(ke) zahtevajo, da se prevetrijo norme, da se z delavkami, ki jih ne dosegajo, odgovorni pogovorijo in jim skušajo pomagati, da vodilni povedo, zakaj so za enako delo velikokrat različni izdelavni časi... Odgovorov še ni. Letos veljajo nove analitične ocene delovnih opravil. V nižjih skupinah niso skoraj nič popravljali, kvečjemu za eno mesto navzgor, glavni direktor (pred meseci je bilo slišati, da hoče odstopiti) je »pridobil« 5 skupin.

Za plače ni denarja, pravijo vodilni, ko so jih na zboru sredi avgusta povprašali, zakaj morajo tako stiskati. Pri tem pa ni bilo odgovora, odkod denar za nekajdnevni »izlet« vodilnih ob letošnjem prazniku dela v Nemčijo, pa tudi za proslavljanje 85-letnice Peka, ki bo te dni.

Najbrž bomo o delavkah trboveljskega Peka še kaj pisali, saj zgodba še ni končana.

Sašo Novak

Intervencijski uvoz

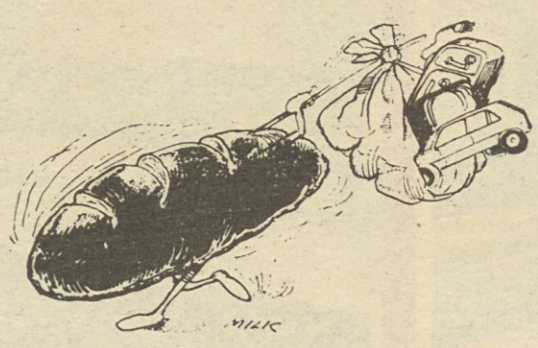

Slobodan Milić

Odbor podpisnikov družbenega dogovora za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SR Sloveniji

Na podlagi 51. člena družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SR Sloveniji je odbor podpisnikov družbenega dogovora 16. avgusta 1988 sprejel takole

stališče

Na podlagi določil resolucije za leto 1988 o razporejanju dohodka in osebnih dohodkov in na podlagi točke 1. 1. usmeritev za izvajanje družbenega dogovora v letu 1988 (Uradni list SRS, št. 26/88) je odbor podpisnikov družbenega dogovora za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SR Sloveniji sprejel izhodiščne vrednosti bruto osebnih dohodkov (BOD) za obdobje od januarja do avgusta 1988 in znaša 6.900.000 dinarjev.

Rast sredstev za bruto osebne dohodke v gospodarstvu SR Slovenije v obdobju januar-julij 1988 je v primerjavi s povprečjem leta 1987 129,1 odstotna.

Demokracija je nevarnejša od lakote

V prejšnji številki smo skušali dokazati, kako nevarno je lahko poigravanje z revolucionarnimi frazami. En stavek Staneta Dolanca je po mnenju mnogih strokovnjakov onemogočil normalno reševanje zapletenih in številnih težav na Kosovu. Parola o kontrarevoluciji je pač lahko opravičilo tolikim nesmislom. Kam to pripelje, dokazuje tudi ena naslovnih strani Duge, ki namiguje na divjega Albanca, ki koplje oči srbski princesi. Nič ne pomaga, da lahko v Danasu prebereš tehtno misel, ki to ovrže kot zgodovinsko neresnico. Prispodoba je svoje odigrala.

V to oziroma takšno orožarno lahko seveda uvrstimo še marsikaj. Vse to silno gromovništvo politikov, generalov in v zadnjem času še »narodnih vodij« je na prvi pogled lahko celo zabavno. Za trezno glavo, ki se ji ljubi le malo pomisliti, je vse skupaj tako nesmiselno, da res lahko zbudi le posmeh.

Toda, tudi to je nevarno. V času, ko ljudje stradajo, ko uvajajo prodajo kruha na kartice, kot denimo v Titovem Užicu, je pač vse manj treznih glav in tudi razmišljati se s krulečim želodcem ne da ravno najbolje. Zato se gromovništvu ne kaže posmehovati. Treba ga je vzeti resno in se proti njemu boriti.

Spet primer. Predsedstvo CK ZK Črne gore je »izrazilo resno zaskrbljenost nad celotnim dogajanjem v Sloveniji, ki da ni uperjeno le proti JLA...«

Predsedstvo republiškega partijskega komiteja je kajpak resen organ, v njem sedijo resni ljudje. Naj se torej ob njihovi oceni le nasmehnemo ali vsaj posmehnemo? Lahko bi se, pa bi bržkone ne bilo pametno. Ti resni ljudje v resnem organu namreč niso zarobantili in »izrazili resne zaskrbljenosti«, ker so ljudje lačni, ker cena kruha preti z množično lakoto in sili v uvajanje kartic. Kje pa, visoki forum republike, v katero je pricurljajo že kar nekaj denarja iz te grešne Slovenije, so se spravili nad republiko, ki jim je do zdaj naredila le kaj dobrega. Saj nismo nobene posebne cvetke, toda če se zaveš, da v Črni gori množično odpuščajo delavce in da se druga za drugimi zapirajo vrata tovarn, da je devizna zadolženost glede na izvoz docela brezupna in nora, da je produktivnost na psu, da gre, skratka, vse po zlu – potem te pač šokira ocena partijskih vojskovodij. Njihov popolni bankrot in vse bolj brezupen položaj države, to jih niti ne moti. Resno jih skrbi le »celotno dogajanje« v Sloveniji. Ker tem poglavarjem ne moremo kar na pamet odreči vsaj osnovne sposobnosti logičnega mišljenja, se sklep ponuja sam po sebi: To, kar se v Sloveniji dogaja (rekli so »v celoti«) jih skrbi in torej obsojajo, se bodo proti temu borili in nikakor dopustili, kaj šele posnemali. Partijski šefi Črne gore kanijo torej ubrati povsem drugačno pot od tiste, za katero se zavzema Slovenija. No ja, saj smo že rekli, da se sklep ponuja kar sam.

Ciril Brajer

Jezik sramote

Sobotna priloga Dela nam je 13. avgusta postregla tudi z »Obrazložitvijo sodbe četverici«, iz katere smo v zmedeni birokratski latovščini izvedeli, zakaj je bil Ivan Borštner obsojen na štiri leta zapora, Janša in Zavrl na leto in pol in Tasić na 5 mesecev. Če prepustimo komentar sodbe in njene utemeljitve pravnikom pa nikakor ne moremo mižati, ko gre za jezik, v katerem je napisana ta obrazložitev.

Trinajsti avgust 1988 bi si moral zapomniti sleherni Slovenec, ki da kaj na svoj rod, na njegovo zgodovino, jezik in omiko, kajti to je datum, ki bo v zgodovini zaznamovan s sramom v naših srcih. Resda omenjeno besedilo v večjem delu tvorijo slovenske besede, toda to še zdaleč ni slovenščina, ki nas je pospremila iz zibelke, s katero smo se srečali v šoli in v kateri še dandanašnji občujemo Slovenci. To je spačkedranščina najslabše vrste, ki rani naš narodni ponos.

Delovi uredniki so v spremnem besedilu zapisali, da je »tekst prevod originalne sodbe, ki ga je opravil sodni tolmač ljubljanskega vojaškega sodišča. Kot boste opazili bi bil tekst potreben temeljite jezikovne obdelave. Kljub temu smo se odločili, da ga objavimo v izvirniku, saj so mnogi stavki jezikovno in vsebinsko tako težko razumljivi, da bi lektorski poseg lahko vnesli samo še več zmede«.

In prav so storili, kajti z objavo takšnega jezikovnega zmazka so na najboljši možni način slehernemu bralcu pokazali, kakšen odnos ima jurisdikcija v JLA do slovenskega jezika kot naše narodne svetinje. Zakaj svetinje? Preprosto zato, ker je bil (in je še danes) prav jezik eden tistih poglavitnih dejavnikov, na podlagi katerega smo se Slovenci sploh lahko oblikovali kot narod in do današnjih dni tudi ostali.

Jezik Slovencem spričo naše majhnosti in s tem nenehne ogroženosti bržda pomeni veliko več kot, denimo, drugim, večjim narodom. Poleg tega, da nas je konstituiral kot narod, nam v klinu med romanskim, germanskim, ugrofinskem in slovanskim jezikovnem morjem pomeni tudi našo narodnostno identifikacijo in z njo nacionalno samobitnost. Tega se Slovenci globoko zavedamo, kar pomeni, da je prav v teh prvinah iskati vzroke za našo veliko (za koga mogoče celo pretirano) občutljivost in pazljivost, ko gre za vprašanja našega jezika.

Kaže, da se vsega tega sodniki v JLA ne zavedajo. Če bi se namreč zavedali, potem bi gotovo morali tudi vedeti, da njihovo jezikovno skropucalo prenekateremu Slovencu pomeni napad na njegovo narodnostno samobitnost in državno suverenost. Če k temu dodamo še, da je sojenje v Ljubljani potekalo v nasprotju z vsemi ustavnimi in zakonskimi opredelitvami v srbohrvaškem jeziku, potem je na dlani, da se je vojaško sodstvo, s tem pa tudi sama JLA, v tem pogledu znašla v nezavidljivo kontradiktornem položaju. Vojaška jurisdikcija je s svojim odnosom do slovenskega jezika ponižala tiste poglavitne vrednote vsakega naroda in narodnosti v SFRJ, ki bi jih morala varovati kot punčico svojega očesa, zaradi česar je bila tudi ustanovljena. Le to je lahko podlaga, na kateri JLA lahko deluje kot integrativna jugoslovanska sila. Vsakršno drugačno ravnanje, kamor pa nedvomno spada prevod (beri: zmazek) »Obrazložitve sodbe četverici«, pa JLA potiska v čase neke druge armade in druge države, ki so se zanju klavrno končali. Znamenitega reka »history is magistra vitae« namreč še nikomur ni uspelo ovreči...

Ivo Kuljaj

Kaj ovira korenito gospodarsko reformo

BLOKADE SO POLITIČNE IN SISTEMSKE NARAVE

Tako imenovana Mikuličeva komisija za reformo gospodarskega sistema se že nekaj mesecev loteva jugoslovanske razvojne krize predvsem z ekonomskega vidika. Svoje zahtevno delo je začela s pravilno oceno, da smo se znašli v gospodarski krizi predvsem zaradi nerealnih cen proizvodnih dejavnikov (dela, kapitala, zemlje, deviz) in administrativnega določanja cen blaga. Odslej naj bi naša tekoča ekonomska in razvojna politika temeljili na ravnovesnem tečaju dinarja, ravnovesnih obrestih in odvisnosti osebnih dohodkov od produktivnosti dela. Zato je logično vprašanje, ali bomo zgolj tako uspeli zmanjšati naš dolg v tujini, povečati izvoz in akumulativnost podjetij. Globji vzroki jugoslovanske krize so namreč politične in sistemske narave.

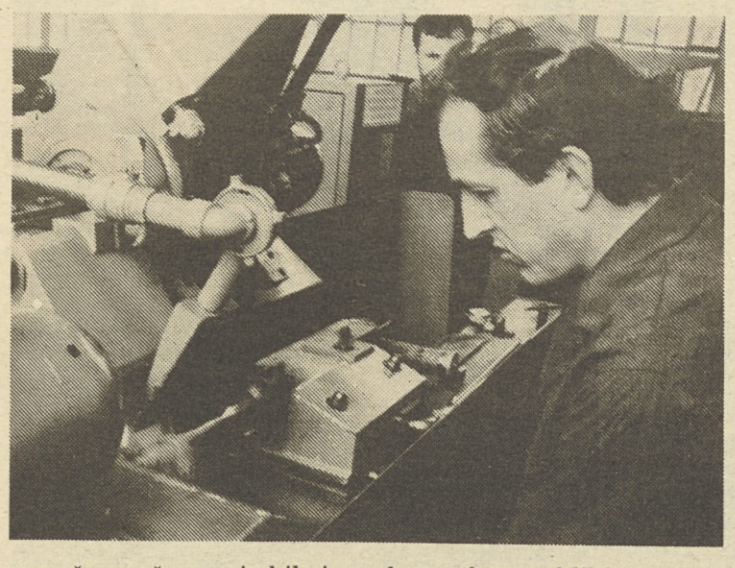

Mehanizmi dogovorne ekonomije z najrazličnejšim prelivanjem presežne vrednosti od bolj uspešnih podjetij k slabšim in od gospodarstva k (pre) veliki proračunski porabi še vedno delujejo, idejne osnove in institucionalna družbenogospodarska ureditev pa so v bistvu nespremenjeni.

Kje se zatika

Kot meni »mariborski« ekonomist Egon Žižmond, preprečujejo korenito družbeno reformo blokade v političnem, družbenoekonomskem in gospodarskem sistemu. Kritično lahko ugotovimo, da monopol politične (partijske) elite, zraščenost partije z državo in kadrovanje ljudi na najodgovornejša mesta predvsem na podlagi moralno-politične lojalnosti do »tistih više na politični hierarhični lestvici že desetletja povzroča negativno selekcijo kadrov, ki so se že ničkolikokrat »izkazali« z neznanjem, nestrokovnostjo, nesposobnostjo, voluntarizmom ali korupcijo. Za družbenoekonomski sistem pa je značilno, da družbeni sektor gospodarstva ustvarja okoli 87 odstotkov družbenega proizvoda in da si politična elita tako zagotavlja politični monopol. Zasebni sektor je pravzaprav tujek v našem družbenem sistemu, njegove možnosti pri zaposlovanju pa so močno omejene. Zgovoren je podatek, da zasebni sektor ustvarja le okoli 13 odstotkov družbenega proizvoda, od tega 9 odstotkov kmetijstvo, v katerem je določen zemljiški maksimum. Zanimanje ljudi (realno negativne bančne obrestne mere in brez vrednostnih papirjev) za varčevanje je majhno, vlaganja tujega kapitala pa so preveč tvegana. Za gospodarski sistem pa je prav tako znano, da je v celoti regulativen, da so podjetja močno odvisna od političnih struktur zunaj gospodarstva in da v resnici zaviramo spontanost, iniciative, podjetništvo in ustvarjalnosti. Na dlani je, da je krizo sicer mogoče kratkoročno blažiti z ukrepi družbenega in gospodarskega sistema, dolgoročno pa je mogoče zmanjšati inflacijo le z reformo v vseh delih družbenega sistema. Kot meni Egon Žižmond, bi morali v političnem sistemu dopustiti uveljavljanje različnih političnih interesov, idej in programov, saj je mogoče ekonomsko demokracijo razvijati le na podlagi politične.

Bo inflacija le 95-odstotna?

Poglavje zase je zdaj seveda novi model stabilizacijske politike, ki jo je zvezna vlada začela uveljavljati s sprostitvijo cen, uvoza in tečaja dinarja. Bomo njen cilj, to je predvsem bistveno znižanje inflacije, dosegli? Precej ekonomistov iz študij že zdaj ugotavlja, da bo ZIS (spet) spodrsnilo. Zakaj? Vlada namreč meni, da letošnjo proizvodnjo lahko povečamo, čeprav je bila jugoslovanska gospodarska rast v minulih sedmih letih med najnižjimi v svetu. Znano pa je, da naša proizvodnja ni prožna in da administrativno urejanje reprodukcije, številne pravne omejitve in neučinkovit gospodarski sistem ovirajo rast industrije. Kot meni dr. Davor Savin, bi moral ZIS odpreti gospodarski prostor za razmah proizvodnje v družbenem in zasebnem sektorju že pred omejevalnimi ukrepi in odpraviti številne nesmiselne administrativne, uvozne in pravne ovire.

Težko je verjeti, da bo splošna rast cen letos le 95-odstotna (sedaj je 190 odstotna), saj ima ZIS za dosego tega cilja le sedem mesecev časa. Kot lahko preberemo v zadnji številki biltena mariborskega inštituta za ekonomsko diagnozo in prognozo, je, na primer, britanski stabilizacijski politiki uspelo znižati inflacijo s 16,9 odstotka na manj kot 4 odstotke letno, vendar je za to potrebovala pet let! Naša vlada na primer razmišlja takole: zmanjšanje porabe bo prisilo podjetje h zniževanju cen, to bo zmanjšalo nominalni dohodek in porabo. Pozablja pa, da se bodo tako izgube gospodarstva povečale, proizvodna rast pa bo vse manjša. Skratka, zmanjševanja cen nikakor ne gre pričakovati, saj bo med drugim uvozna substanca iz meseca v mesec vse dražja, na rast domačih cen pa bo vplivala tudi (ne) donosnost izvoza. Dobro, ugovarjajo nekateri, rast cen bomo zavirali z omejevalno posojilno – denarno politiko. Pri tem pa pozabljajo, da je poleg »pravega« denarja v obtoku ogromna količina enakih nadomestkov v obliki nepokritih terjatev, menic brez kritja, menic, ki niso plačane v roku, neplačanih posojil, obresti in podobno. Kot ugotavlja Davor Savin, omejitvena denarna politika najprej prizadene gospodarsko rast, zaposlenost in izvoz, šele nato pa učinkuje na inflacijo.

Če sklenemo, tako vlada kot podjetja in širša javnost še vedno ne vedo, kakšna bi morala biti naša razvojna strategija. Zlasti vlada bi morala jasno definirati, kaj hoče doseči na hitro in kaj v srednjem in daljšem obdobju, ne pa da vse skupaj meče v isti koš, kot da njeni ministri niso prebrali niti ene knjige o makroekonomski politiki v razvitih tržnih ekonomijah. Če pa »na vrhu« ne vedo natančno, kaj naj bi pravzaprav počeli, tega ne morejo vedeti niti »spodaj«, to je v podjetjih in vseh porah jugoslovanske družbe. Toda bodimo strpni. Če bo vladi res uspelo znižati inflacijo na načrtovanih 95 odstotkov, bomo začeli v njeno strokovnost verjeti. Sicer pa...

Emil Lah

RAST DEVIZNIH REZERV

Kot je na tiskovni konferenci povedal namestnik guvernerja Narodne banke Jugoslavije dr. Slobodan Stanojević, se je izvoz v letošnjem prvem polletju povečal za 15,2, uvoz pa zmanjšal za 0,6 odstotka. Konvertibilni izvoz se je povečal za 20 odstotkov, konvertibilni uvoz pa je bil tak kot lani. Tako so se devizne rezerve »zelo povečale«, emisija denarja pa je bila večja od načrtovanega umika denarja iz obtoka. Na rast deviznih rezerv je vplival tudi ustavljen odliv kapitala za odplačevanje glavnice dolgov. Po mnenju Stanojevića je devizna in dinarska likvidnost bank zelo »dobra«, toda sredstva gospodarstva so razporejena neenakomerno, pretok kapitala med bankami in gospodarstvom pa je premajhen.

K temu lahko dodamo, da se bomo povečanja deviznih rezerv še bolj razveselili takrat, ko se naš izvoz bistveno ne bo povečal, vendar bomo z njim več zaslužili kot sedaj. Skratka, fizično povečevanje izvoza lahko le kratkoročno poveča devizne rezerve, ne more pa jih za dalj časa.

DINAR ŠE NAPREJ HIRA . . .

Po besedah generalnega direktorja trezorja NB Jugoslavije Velimira Drecuna bodo septembra prišli v obtok novi bankovci po 50.000 dinarjev. Če bi jih natisnili pred dvema letoma, bi bili vredni 105 dolarjev, danes pa komaj 17,8 dolarja! Skratka, kupna moč dinarja na domačem in mednarodnem trgu še naprej pada, stroški za njihovo izdelavo pa naraščajo. Znašli smo se v absurdnem položaju, v katerem proizvodni stroški za kovinski dinar večkratno presegajo njegovo nominalno vrednost. Če se bo zgodilo, da bodo tudi proizvodni stroški papirnatega denarja večji od nominalne vrednosti bankovcev, bomo morali v nakupe v »paru«: sosed bo kupil dva litra mleka, nekdo drug pa dva hlebca kruha, nato pa bosta zamenjala hlebec kruha za liter mleka. Dinarju potemtakem grozi, da bo izgubil še svojo zadnjo funkcijo, torej funkcijo plačilnega sredstva . . .

Socialna agonija

Te dni je v javnosti odjeknilo nekaj dramatičnih informacij: o strahoviti suši, uničeni letini, o bitkah za kruh in podobno. A najprej naj omenimo tisto, ki jo je posredoval predsednik predsedstva Raif Dizdarević,da je inflacija julija dosegla že 190 odstotkov, za skoraj 30 odstotkov več kot lani predvsem pa približno za 100 odsotkov več od tiste ciljne, za katero smo se dogovorili z Mednarodnim denarnim skladom. Posledice so lahko hude tudi na socialnem področju, saj to pomeni, da bi morali po dogovoru z MDS osebne dohodke precej zmanjšati.

Že zdaj pa so ti dohodki v veliki večini na meji eksistenčnega minimuma, o čemer pričajo vesti o vedno novih in novih stavkah in izsiljevanjih večjih plač. Za povrh pa so se razkrile tudi vse luknje v naši dolgoletni pomanjkljivi socialni politiki, tako da jih zdaj poskušamo krpati z vso silo in raznimi administrativnimi ukrepi. Mednje bi lahko šteli tudi tako imenovani delavski oziroma socialni kruh z zagotovljeno ceno 380 dinarjev, ki je trikrat nižja od ekonomske.

Vendar pa tega kruha ravno zaradi neekonomičnosti pekarne ne pošiljajo dovolj na trg in zato so priče v nekaterih delih države pravcati srditim bitkam za te hlebce. Pri nas so ga omejili z dvema štrucama na posameznika.

Kaže pa, da se pri tem ne bo končalo. Pojavil se je že predlog, naj bi vpeljali posebne trgovine za upokojence, ki so v mnogih delih Jugoslavije še posebej ogroženi del prebivalstva. V teh trgovinah bi morali kupci predložiti odrezke o pokojnini, da bi imeli pravico ceneje kupovati razna živila.

Lahko pa se kaj kmalu zgodi, da bomo poleg socialnega kruha doživeli tudi socialno mleko ali morda še kakšno drugo socialno živilo. Morda pa se bo kdo domislil tudi na ponovno uvajanje socialnih kart za najbolj ogrožene in ne nazadnje, na posebne kuhinje, ki bi ogroženim delavcem razdeljevale brezplačne obroke. Kaj žalostna podoba države, ki bi po svojih naravnih danostih lahko prehranila štirikrat več prebivalstva kot ga premore! Dejanska podoba pa je taka, da se v vse večjih delih države otepajo z golim preživetjem. O kakovosti življenja v takšnih razmerah sploh ne moremo več niti govoriti.

Vse to navajamo zato da bi čimbolj grobo ponazorili nemoč sedanjega sistema, da bi se pri prehajanju v tržno gospodarstvo spopadel z naraščajočimi socialnimi težavami, ki jih skuša reševati z zastarelimi in preživelimi oblikami pomoči.

V družbi, ki še zmeraj zvečine temelji na razporejanju ustvarjenega dohodka, bi morala pametna politika znati prerazporediti denar tja, kjer bi se najbolje obračal, ne pa tja, kjer še naprej daje potuho slabemu gospodarjenju in s tem še nadaljnemu podaljševanju krize, kar vodi v nadaljnjo socializacijo gospodarstva. Pomembne rezultate je moč doseči že z ustreznejšim vodenjem ekonomske politike. Samo dobro stoječe gospodarstvo je sposobno držati na svojih plečih dober in učinkovit sistem socialne politike, vse drugo vodi le v vsesplošno družbo revščine.

Marija Frančeškin

Nekaj ni v redu

Komu verjeti: ali Zveznemu izvršnemu svetu, ki je na svoji zadnji seji »ugotovil«, da je varnost letalskega prometa pri nas večja kot kdajkoli doslej, ali kontrolorjem letenja, ki opozarjajo na nevzdržne razmere v letaliških stolpih in se zato boje najhujšega? Kot zdaj kaže, bomo za pravo resnico najbrž zvedeli šele 10. septembra ob 11. uri, ko naj bi »zemeljski piloti« organizirali generalni štrajk.

Predstavniki stavkovnega odbora so sredstvom javnega obveščanja poslali sporočilo, v katerem med drugim pravijo, da se že leta in leta borijo za zaščito varnosti zračne plovbe v Jugoslaviji in za svoj – za zdaj – naravnost mizeren socialni položaj, vendar so njihova opozorila in zahteve vselej naletele na gluha ušesa. Kontrola letenja se napaja iz zveznega proračuna, vendar kontrolorji ne pritiskajo na sredstva iz budžeta, temveč jim gre za to, da bi dobili za svoje delo in naprave vsaj del tistega, kar jim gre iz zaslužka, ki ga sami ustvarijo, ko vodijo tuja letala v našem zračnem prostoru. Sleherno letalo, ki preleti naš zračni prostor ali pristane v Jugoslaviji, namreč plača za storitve kontrolorjev vsakič po 250 dolarjev. Ker je takih letal vsak dan tudi po 1.300, zaslužijo kontrolorji tudi do 50 milijonov dolarjev letno. Toda ZIS jim od tega nakloni kvečjemu slabo polovico, čeprav bi morali dobiti po Čikaški konvenciji in po pravilniku ICAO (mednarodne organizacije letalskih prevoznikov) ves ta denar in ga uporabiti za izboljšanje tehničnih, tehnoloških in drugih prvin kontrole letenja. Toda ne! Šestdeset odstotkov kontrolorjev nima rešenega stanovanjskega vprašanja, nadalje je njihovo število daleč premajhno, kakovost kadra nenehno nazaduje, tehnična pomoč tej službi še nikoli ni bila tako slaba, kot je zdaj. Država je sicer kupila v tujini neke najsodobnejše (?) naprave, toda večji del jih je neuporabnih. Za ilustracijo: na brniškem letališču še danes uporabljajo zastarel ameriški vojaški radar, ker drugega ne dobijo. Pri tem pa je potniško letalstvo v nenehnem vzponu, prog je čedalje več, kompanije kupujejo najsodobnejša letala . . .

»Sleherni poskus, da bi kontrolorji z metodami kontrole pretoka prometa in s pravilnejšim razporedom odvijanja poletov nad Jugoslavijo obvladovali položaj, nam je direktor Zvezne uprave absolutistično prepovedal, celo za ceno nove možne katastrofe, s čimer je neposredno ogrožena varnost zračnega prometa,« med drugim piše v sporočilu. Kontrolorji so tudi prepričani, da je vodilni kader v Zvezni upravi za kontrolo letenja nesposoben, da bi lahko organiziral delo, kakršno zahteva današnji čas. Zato zahtevajo odstop svojega direktorja, posodobitev službe, večje osebne dohodke (zaslužijo tudi po 10-krat manj kot piloti!) in takojšnjo rešitev stanovanjskih problemov.

Zvezni izvršni svet pa »ugotavlja«, da je varnost na našem nebu boljša kot kdajkoli doslej. Tu nekaj ne bo štimalo. Kaj? Resnico o tem bomo – kot že rečeno – najbrž spoznali 10. septembra, točno na 12. obletnico letalske katastrofe nad Vrbovcem . . .

Damjan Križnik

DETAJL IZ VEVČ – Doklej bodo rdeče številke še mazale bel papir? (Slika: Sašo Bernardi)

Z izredne skupne seje IO RO sindikata delavcev papirne, grafične, založniške in časopisno informativne dejavnosti Slovenije

NA POTEZI JE (SPET) STROKA

»Kaj bi ve storile, če bi sedele na mojem mestu?« se je po dobrih treh urah burne »obravnave problematike ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev v Papirnici Vevče in njihovem razreševanju« obrnil v levo proti predstavnicama družbenega pravobranilstva samoupravljanja in republiškega komiteja za delo že precej utrujen predsednik republiškega odbora sindikata delavcev papirne, grafične, založniške in časopisno informativne dejavnosti Slovenije Milan Deisinger. »Držite se veljavnih zakonov in ‚presežnikom' čim prej poiščite nove službe!« se je glasil raport z desne.

Da bo skupna izredna seja Izvršnega odbora RO in Konference sindikatov sozda Slovenija papir izredno napeta, je bilo pričakovati že zavoljo problematike, ki ji je bila namenjena; da pa je bila dobre tri ure in pol tako žolčna, sta že uvodoma poskrbela **Bogdan Lipovšek** in **Tone Cimerman.** Lipovšek, vodja skupine za razreševanje tehnoloških presežkov, je zborovalcem najprej na kratko orisal, zakaj so se odločili za takšno pot, ki smo jo v zadnjih dveh številkah našega časnika že podrobno opisali. Za osvežitev spomina torej le na kratko: Papirnica Vevče je v prvem četrtletju letošnjega leta »pridelala« 641 milijard starih dinarjev izgube, generator vseh teh rdečih številk pa je bil stoletnik PS II (papirni stroj II), ki ga je bilo zatorej nujno potrebno ustaviti. Rečeno (nazadnje maja 1988) – storjeno (1. avgusta)! Tako je ostalo brez dela 156 ljudi ali 15 odstotkov kolektiva. »Reševalna akcija je stekla v dveh smereh: v prvi smo sledili čisto podjetniški logiki, zraven pa – drugič – mislili na socialno-materialni vidik. Nobena od teh poti k razreševanju se ne drži »regelcev« obstoječe zakonodaje, je pa za oboje – tako za tovarno kot za »presežnike« – najbrž še najbolj humana,« je med drugim povedal Lipovšek in dodal, da bi lahko v primeru stečaja ostali na cesti dve tretjini zaposlenih, tako pa jih je (za zdaj) le 156 od skoraj 1.300-članskega kolektiva. »V teh 14 dneh je 80 delavcev iz tega spiska že v položaju, ko si lahko poiščejo službo drugje, v Papirnici sami pa smo že zaznali tudi nekaj t. i. subefektov, od katerih je nedvomno najpomembnejši ta, da se je izjemno povečala delovna disciplina. Pa ne iz ljubezni do dela, temveč zaradi strahu pred izgubo delovnega mesta...«

Boj med dvema ognjema

Preden se je vevški film začel odvijati po že znanem scenariju, se je v precepu znašel tudi moščanski občinski sindikalni svet. »Smo za prestrukturiranje gospodarstva in njegovo modernizacijo nasploh, po drugi strani pa je naša prva dolžnost – skrb za delavce,« se je v razpravo vključila **Marija Fedran,** predsednica občinskega sveta SZ Ljubljana Moste-Polje. »Zato smo podprli vevško ‚perestrojko', v isti sapi pa zahtevali, naj jo izpeljejo kar najbolj človeško.« V nadaljevanju je pojasnila, da se je OS ZSS pri razreševanju »primera Vevče« znašel v težavnem položaju predvsem zaradi nedorečenosti sedaj veljavne zakonodaje, ki ne upošteva deklariranega prehoda na tržno gospodarjenje, zato pa tudi pojava tehnoloških presežkov ne.

Še bolj pa se je med dvema ognjema znašel Tone Cimerman, predsednik sindikata vevških papirničarjev. »Če se ne bom strinjal s strukturo, bom tehnološki presežek, če ne bom držal z delavci, bom ekološki presežek,« je začel svoj nastop in ga Lipovškovemmu ugovoru, češ: »Tukaj ne bova polemizirala!« navkljub takole nadaljeval: »Stroka je naš sindikat zavestno postavila na stranski tir. Do besede je prišel šele tedaj, ko so ljudje dobili »odpovedi« v roke«. Kako lahko trdite, kako humani ste, je govoril, ko pa ste dali na spisek človeka, ki je že leto dni v bolniškem staležu in umira za rakom. Mu pomagate, da bo hitreje umrl? Ali pa: zakaj je tistega 1. avgusta dobila »pismo« delavka, ki bi bila 3. avgusta pri nas že natanko 33 let? »Pa tudi to ni čisto res, da je za 80 naših ‚presežnikov' že poskrbljeno. Kolikor vem, je doslej dalo odpoved samo pet ljudi. Drugi pač ne sprejmejo ponujenih del v drugih delovnih organizacijah, ker bi dobili manjšo plačo kot pri nas, kjer ne delajo nič.« Cimerman je nato med drugim očital občinskemu sindikatu, da se je pretesno povezal z vodilnimi strukturami v Papirnici, svojemu vodstvu pa, da na ničkolikokrat zastavljeno vprašanje, koliko jih dnevno stanejo tuji monterji novega papirnega stroja, doslej še ni dobil odgovora. »Slišati je pa tudi, da je bil mednarodni denarni sklad (IMF) proti tako veliki investiciji, ker da je bila večja od letnega kosmatega prometa«.

Po »obravnavi problematike ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev v Papirnici Vevče in njihovem reševanju« naj bi se na 7. redni seji sestala še konferenca sindikatov v sozdu Slovenija papir, ki naj bi obravnavala rezultate gospodarjenja ozdov celulozne, papirne in papirno predelovalne industrije za obdobje januar – junij 1988. Ker pa se je seja RO zavlekla do 13.40 ure, so sejo konference preložili.

Enooki kralji med slepimi

Reakcije na izziv so bile tako silovite, da je moral predsednik Deisinger udariti po mizi. »Nismo se zbrali zato, da bi zaostrili položaj, temveč da bi ga rešili,« je povzdignil svoj glas. »Tudi drugim papirničarjem ne gre lahko; hodijo na robu globokega brezna, kamor jih lahko vsak hip pahne še grozeči intervencijski uvoz. Ne nazadnje pa se utegnejo upreti tudi Vevčani, češ, zakaj bi dajali plačo onim, ki so doma. Torej, kaj storiti?«

Dušan Kogej, v.d. direktorja Papirnice Vevče, se je »ustrašil«, da gre za vprašanje kratkoročnega značaja, torej za takšnega, ki bi ga naj razrešili do 31. decembra letos. »Tako hitro to ne bo šlo,« je odvrnil, »ker gre zdaj že za 7000 starih milijard vredno naložbo in ker nas tolčejo po glavi grozljive, 920-odstotne obresti. Če se na tem področju ne bo kaj spremenilo, ni možnosti, da bi splavali.« O tehnološkem presežku pa je izjavil naslednje: na dnevnih redih se je zadnjih deset let vedno znova pojavljala točka »nerentabilni obrati«, da pa bodo morali zaustaviti PS II, je nazadnje sam opozoril delavski svet že 28. januarja letos. In hkrati opozoril, da bodo — presežki! »Vsi člani delavskega sveta so tudi člani sindikata, zato se nikar ne sprenevedajte, da sindikat o vsem tem ni nič vedel!« je končal.

Za njim je **Ana Selan,** vodja kadrovsko-splošnega sektorja Papirnice Vevče, opisala kronologijo dogodkov (o tem smo podrobneje poročali v predzadnji številki Delavske enotnosti), ob tem pa še dodala: »Sindikat je imel gradivo, vendar se v problematiko reševanja ni vključil. Pa četudi bi se, spisek tehnoloških presežkov gotovo ne bi bil drugačen, kot je, ker so ga po merilih, sprejetih na delavskem svetu, sestavljali vodje oddelkov. Kako pošteni so bili pri tem opravilu, se že kaže, bomo pa še videli...« Pravi, da je v Papirnici pet let in da je že ves ta čas opozarjala, da zaposlujejo preveč nekvalificiranega kadra. Inženirje da so hitro »nagnali«, ostali pa da so enooki kralji med slepimi, ki so priporočali sprejem v službo za žlahto domala vseh kolen...

Sindikat se mora odlepiti od uradne politike

Obema, Kogeju in Selanovi, je nato skočil na pomoč **Miro Varšek**, predsednik poslovodnega odbora sozda Slovenija papir. »Tamle čez,« je skozi okno Doma sindikatov pokazal proti Karavankam, »dobrih sto kilometrov odtod, imajo podobno tovarno papirja, kot je vevška. Pripravlja se na modernizacijo, da se bo 1992. leta lahko enakovredno vključila na evropsko tržišče, ki tedaj razen kakovosti in konkurenčnih cen ne bo poznalo nobenih mej. Na voljo je imela četrtino potrebnega denarja, razvojni program pa tak, da so se nad njim navdušile vse tri okoliške banke. Pri posodobitvi bo oproščena vseh »nepotrebnih« dajatev, ker tam poznajo davek le na dobiček. Kaj pa pri nas? Dinar pada, konvertibilna valuta narašča, za nameček jo dobiš pa s kolom po glavi še z 920-odstotnimi obrestmi! Se bomo tako šli prestrukturiranje?« Povedal je tudi, kam približno to pelje: tovarna papirja iz Titovega Drvarja, ki sodi v sklop krškega Vidma, dá za celulozo več kot dobi za papir!

Sindikat danes

Ladimir Brolih

DELAVCEM VRNITI OBLAST

V sindikatu niti teoretično niti praktično nismo razčistili, kaj je delavski razred in kakšni so njegovi enotni interesi. Imamo dogmatsko sliko o delavskem razredu kot trdni, monolitni socialno interesni kategoriji, ki ni odvisna od gibanj v gospodarstvu in ne od družbenih odnosov, razvoja kulture itd. Druga pomembna ugotovitev je, da je sindikat transmisija za prenašanje odločitev in direktiv partije, še bolj pa transmisija države, saj je v preteklosti pomagal pri vodenju njene ekonomske politike. Tudi če ta transmisijska vloga ni zapisana v statutu sindikata, pa je gotovo v zavesti kadrov.

Iz analiz, ki smo jih naredili v zadnjem času, vidimo, da je sindikat hierarhijsko in piramidalno sestavljena organizacija. Pri nas prevladuje teritorialno načelo organiziranosti, ki je po mojem mnenju velika napaka. V analizi političnega sistema smo se namreč dogovorili, da bi morali okrepiti funkcionalne vidike in načine povezovanja v sindikatu. Sindikate dejavnosti oziroma panog smo resda organizirali, vendar ne zato, da bi v njih lahko ljudje zadovoljevali svoje interese, temveč zato, ker tako zahteva statut. Prepričan sem, da bi morala biti vloga sindikatov dejavnosti v prihodnje bistveno pomembnejša. V njih se namreč kažejo in izražajo interesi ljudi in te lahko potem v zvezi sindikatov sintetiziramo v splošne in skupne interese.

Kadrovska politika kaže stopnjo avtonomnosti sindikata oziroma drugih organizacij. Po mojem mnenju doslej sindikat te avtonomije ni imel. Mislim, da moramo takoj odpraviti zmedo, ki je nastala z mandati funkcionarjev in z omejevanjem števila teh mandatov. Po mojem mnenju morajo ljudje voliti in ocenjevati, glede na to, ali je nekdo dober predsednik v njihovi organizaciji. Takšna ocena in odločitev ljudi naj bo tudi podlaga za podaljšanje mandatov. Glede profesionalnega opravljanja funkcij v sindikatu menim, da višji sindikalni organi ne smejo s predpisi omejevati članstva v osnovnih in drugih organizacijah, da se samo odloči, o tem, ali bo njihov predsednik poklicno ali polprofesionalno opravljal neko dolžnost. Tako bomo sindikalnim delavcem dali tudi večjo avtoriteto. Po mojem mnenju ima zdaj vsako gasilsko ali hortikulturno društvo ugled, sindikat pa ga nima.

Narobe so postavljeni tudi odnosi v Zvezi sindikatov Jugoslavije. Gre za to, da zvezni sindikati menijo, da je socializem pravzaprav družba enakih pravic za vse ljudi, ne pa družba, v kateri so neenakosti med ljudmi objektivno utemeljene. In iz teh razlik je dolga in naporna pot do enotnosti družbe, o kateri toliko govorimo. Enotnosti v Zvezi sindikatov Jugoslavije zato ne moremo graditi na enakosti v vsem, temveč moramo upoštevati objektivne razlike, ki morajo vseeno omogočati mobilizacijo ljudi v vseh okoljih. Iz tega bi morali graditi zavest o enotnosti sindikata in drugih subjektov v našem sistemu.

Sindikat bi moral uveljaviti dva bistvena načina za uveljavljanje hotenj delavcev. Najpomembneje bi bilo, da bi imel lastne predloge, s katerimi bi nastoal v vseh institucijah političnega sistema oziroma tam, kjer se sprejemajo odločitve. Sindikat bi moral uveljavljati tudi odpoklic za vse tiste, ki so dajali zgrešene predloge in ki so narobe ravnali pri opravljanju svojih funkcij. In ne nazadnje bi sindikat moral imeti pravico, da vodi stavko kot eno izmed oblik sindikalnega boja. Zdi se mi, da smo v sindikatu tudi premalo hrabri, ko gre za vprašanje, kaj in kako naj bi delali. Kaže, da je pri našem delu več strahu kot pa poguma.

»Trdim, da pomeni investicija, ki so jo v Vevčah začeli pred tremi leti — prestrukturiranje, ker sodi premazni papir v višji cenovni razred,« je zaključil ekonomski del svoje zanimive, s številnimi primerjavami podkrepljene razprave, nato pa »prešaltal« na sindikalistično struno: »Sindikat se mora odlepiti od uradne politike!«

Potegovali se bomo za vsakega delavca

Zdaj je nastopil **Jože Stegne**, član predsedstva RS ZSS. »Žal sindikat res pomeni zelo malo; ne glede na to pa ne bomo pristajali na razmišljanja izvršnih svetov — od občinskih do republiškega in zveznega — ki vidijo prestrukturiranje gospodarstva zgolj skozi denar, ne pa tudi skozi ljudi,« je začel. »V Vevčah so za »presežnike« za zdaj kar dobro poskrbeli, pri modernizaciji pa so na to malce pozabili. Ali drugače, vodilni so na to premalo računali.« Menil je, da bi moral biti »spisek« pravzaprav neke vrste napotilo za kolikor toliko produktivno zaposlitev, hkrati pa obžaloval, da so se na njem znašli samo ljudje, ki so bili organsko povezani s PS II, ne pa praktično vsi iz tovarne. Zato da je bila selekcija enostranska. »Za ljudi, ki zaradi višje sile postanejo tehnološki presežki, se je treba boriti. Hvalevredno je, da ste poskrbeli za njihovo materialno varnost. Mi v republiških sindikatih pa jim bomo nudili polno pravno pomoč, če se jim je zgodila kakršnakoli krivica. Nasploh pa je rešitev nastalih vprašanj v tem, da te ljudi čimprej nekje zaposlimo, sicer utegne kaj kmalu priti do konflikta med tistimi, ki vsak dan hodijo delat in onimi, ki so na — za nas — prisilnem dopustu.«

Pa ne zgolj zaradi morebitnega konflikta takšne vrste, nasploh velja: edina zakonita varianta je ta, da delavcem v Papirnici Vevče čimprej najdejo (nove) službe, kajti merila za »spisek« so bila po mnenju strokovne službe RS ZSS pripravljena na hitro in strokovno oporečno — kajti:

- 169. člen noveliranega ZZD določa, da delavcu ne more prenehati delovno razmerje, če njegovo delo ni več potrebno zaradi tehnoloških izboljšav. OZD mora planirati prezaposlitev ali preusposobitev teh delavcev v OZD ali izven OZD in za to tudi zagotoviti sredstva. S svojimi sredstvi sodelujejo tudi skupnost za zaposlovanje, vendar le, če OZD pravočasno planira tehnološke presežke (37. člen Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti);
- 131. člen noveliranega ZZD in 47. člena noveliranega ZDR pa določata obveznost OZD, da na podlagi sporazuma organov upravljanja zagotovijo delo v neki drugi OZD delavcem, katerih delo ni več potrebno zaradi ekonomskih težav, zaradi tehničnih in tehnoloških izboljšav ali zaradi združitve TOZD. Prezaposlitev teh delavcev je torej obveznost OZD in ne dolžnost delavcev samih. Delo mora biti ustrezno delavčevi strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

Na potezi je torej spet stroka...

Damjan Križnik

Stavka mariborskih delavcev in vloga sindikata

ALI VODIJO POGAJANJA H KOLEKTIVNI POGODBI

Poglabljanje gospodarske in družbene krize, zaostrovanje socialnih razmer, negotova prihodnost delovnih ljudi, organizacij združenega dela in skupnosti v tržnih razmerah, nezaupanje v sposobnost sistema in njegovih ustanov za učinkovito reševanje aktualnih vprašanj so glavni vzroki za stavke. To so bile tudi prvine, ki so eni največjih letošnjih stavk, stavki v Mariboru, poleg socialnega dali tudi izrazito politično obeležje. Velja dodati še nedopustno slabo, večkrat tudi enostransko obveščenost delavcev o težavah ozdov, v katerih so zaposleni, pa tudi o socialnih, družbenih in ekonomskih dogajanjih.

Iz prvih političnih ocen dogodkov, ki so med 21. in 24. junijem vzburkali ozračje v štajerskem glavnem mestu in dodobra presenetili tudi sindikat in druge družbenopolitične organizacije Maribora, deloma pa tudi širše, veje ugotovitev, da niso prestale preskusa legitimnosti. Stavka v Mariboru je pokazala, da sindikat (pa tudi druge družbenopolitične organizacije) nimajo dovolj opore med delavci. Potrjuje se mnenje, ki ga je bilo slišati tudi na razširjeni seji RS ZS Slovenije, da je sindikat v mnogih okoljih preveč povezan s poslovodnimi sestavi, še posebej pa tam, kjer je sindikalno vodstvo v ozdu »profesionalno«.

V Tamu, kjer je bilo pravzaprav žarišče stavke, ki je kasneje prerasla tovarniške plotove, je sindikat sicer še pred izbruhom nezadovoljstva razpravljal o njem in tudi predlagal rešitve, tudi za osebne dohodke. Prav tako so bili »legalno« izvoljeni sindikalni funkcionarji med stavkajočimi delavci, se z njimi pogovarjali in iskali rešitve, vendar je to kaj hitro postalo jalovo delo. Stavkajoči niso jemali sindikata za svojo organizacijo, ampak so sindikalne delavce postavljali med poslovodne in druge »zunanje dejavnike«, proti katerim so stavkali.

Večina dosedanjih stavk, tudi mariborska, je pokazala, da se sindikat prepozno vključuje v stavko. To govori, da so težko uresničljive usmeritve, zapisane v osnutku stavkovnih pravil, naj bi sindikat vodil in pripravil stavko, ustvarjal možnosti za demokratičen dialog, za dosledno uresničevanje zahtev delavcev in za ustvarjanje razmer, ki bi omogočile čimhitrejši konec stavke in nadaljevanje proizvodnje. Le s takim delovanjem sindikata je mogoče, kakor je rečeno v politični oceni, ugoditi zahtevam delavcev in stavko izrabiti za spreminjanje razmer, hkrati pa preprečiti poskuse manipuliranja z delavci in njihovimi interesi. To je še posebej pomembno, ko pride do spontane stavke, ki objektivno daje večje možnosti za politično manipuliranje, saj se stavkajočim na ulici pridružijo tudi drugi ljudje, ki skušajo izrabiti stavko za uveljavljanje njihovih, često povsem drugačnih hotenj.

Vse to aktualizira usmeritve razširjene seje RS ZS Slovenije, tako glede zagotavljanja samostojnosti in neodvisnosti sindikata, kakor tudi glede kadrovske politike. Pri tem je seveda zelo pomembno, kdo in v čigavem imenu vpliva na izvolitev sindikalnih funkcionarjev (predvsem v ozdih) in kakšni sindikalni aktivisti opravljajo najpomembnejše dolžnosti.

Pokazalo se je tudi, da sindikati niso uspeli usmeriti svojega dela v čimhitrejše uresničevanje v stavki zahtevanih in sprejetih – dogovorjenih odločitev. Ne gre, da bi se utapljali v dolgih analitičnih političnih ocenah stavk, temveč predvsem, da sindikat s politično prisilo v pogovorih s »partnerji« doseže, da bodo odpravili glavne vzroke za nezadovoljstvo delavcev. Taka »pogajanja« pa so potrebna na vseh ravneh, tako s poslovodnimi delavcih v ozdih kakor tudi z izvršnimi sveti, gospodarskimi zbornicami...

Izboljševanje razmer v Tamu pa vendarle že kaže na nekatere dobre izkušnje. Odgovorni so začeli intenzivno iskati rešitve za izhod, ki so ga dali slutiti že pred stavko. Tako so banke odobrile Tamu investicijsko posojilo za razvoj in izdelavo novega, sodobnega motorja oziroma projekta 515, in za preusmeritev proizvodnje. Znova pa se zapleta pri plačah. Tamov sindikat je predlagal ponovni dvig osebnih dohodkov (glede na povečanje življenjskih stroškov za najmanj 10 odstotkov, poslovodne strukture pa so »ponudile« le 5,5 odstotka. »Pogajanje« je potekalo na seji delavskega sveta in izid je bil: 8,5 odstotka. Pač pa se sindikalni delavci niso pustili peljati povsem žejne čez vodo. Kot je povedal **Albert Vodovnik,** predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije, so naložili poslovodnim delavcem, naj oni razlagajo izid pogajanj in povedo delavcem, zakaj ta trenutek ne »zmorejo« več, kot so dali.

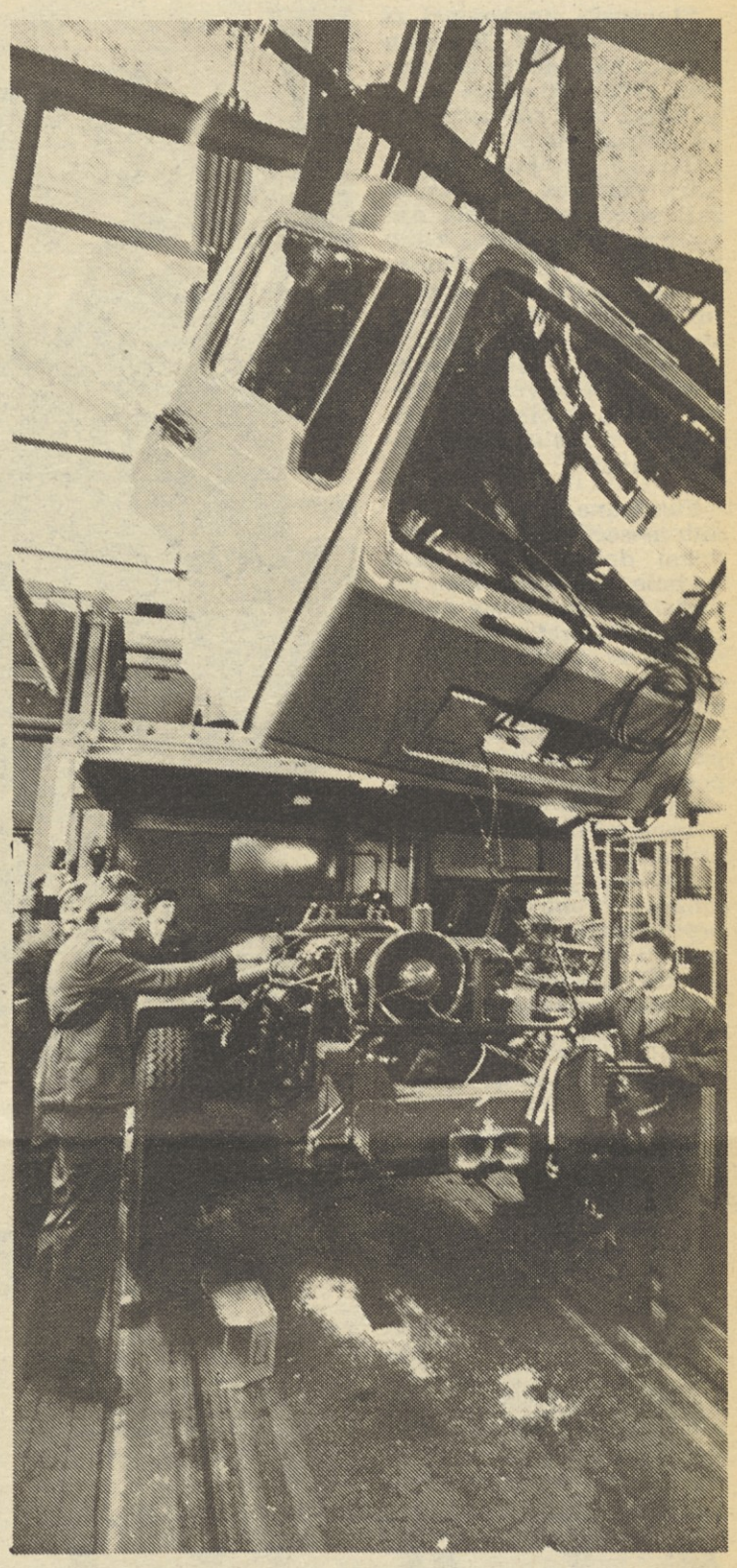

Sicer pa je, po besedah predsednika sindikata dejavnosti, podobno v večini slovenskih ozdov črne in barvne metalurgije, kovinsko predelovalne in elektroindustrije. Sindikalni aktivisti pogosto oozarjajo, da omejevanje izplačil osebnih dohodkov, kot ga je opredelila zvezna vlada, ne zdrži več pritiskov, kajti ciljna inflacija je že dosežena, z delom zasluženi« denar pa ne zadošča niti za »enostavno« delavčevo reprodukcijo. Najpogostejše so zahteve, naj se rast osebnih dohodkov uskladi do konca leta, da je potrebno doseči uveljavitev najnižjega osebnega dohodka, ki so ga sindikati določili za junij v višini 320 tisoč dinarjev, avgusta pa bi moral biti (glede na velike skoke življenjskih stroškov) že precej višji.

To pa pomeni, da bo v slovenskih sindikatih še naprej voditi bitko za uveljavljanje zahtev in zagotavljanje gmotne varnosti delavcev. V sindikatu kovinarjev menijo, da bo potrebno tako povečati odgovornost poslovodnih delavcev, da bodo takšen dohodek (ne da bi koreniteje posegli v delitvena razmerja) v ozdih tudi dosegali.

Ob vsem tem se bo potrebno resno vprašati, kaj pomeni predlagana odprava zakona o združenem delu in kakšne bodo posledice; organiziranost in delovanje sindikatov, ko bo začel delovati trg delovne sile. V republiškem odboru sindikata dejavnosti že razmišljajo o reorganizaciji, predvsem na temelju večje strokovnosti.

Sašo Novak

Vesna Ivkovič

PREDSTAVA NA ODPRTI SCENI

Teoretično in praktično je povsem razumljivo, da se je sindikat organiziral od zgoraj navzdol, torej kot del političnega sistema. Zatorej ga je že danes treba graditi kot organizacijo delavcev, kar seveda izhaja tudi iz njihovih življenjskih interesov. Mislim, da nismo na prepihu samo v sindikatu, temveč tudi v vseh drugih organiziranih delih družbe. Kriza, ki je splošna ne sme biti dolgotrajna, temveč razlog za takojšen prelom z vsem starim in za takojšnje drugačno delo.

Sindikat je toliko močan, kot so močni njegovi sestavni deli. Zveza sindikatov torej ne more biti močna, če niso močni njeni sindikati. Današnja organizacija in metode dela organov zveze sindikatov Hrvatske pa so prav nasprotne. Predsedstvo in svet zveze sindikatov Hrvatske pa so prav nasprotne. Predsedstvo in svet zveze sindikatov Hrvatske sta zanemarjala usklajevanje in dogovore za delo v republiških odborih sindikatov. Republiški odbori sindikatov bi morali omogočati stalen dialog med članstvom in najvišjimi sindikalnimi organi. Ta dialog pa je tudi podlaga za avtentično politiko sindikalnih organov na republiški ravni. Republiški odbori sindikatov seveda s tem ne bi ogrožali enotnosti zveze sindikatov, temveč bi omogočali, da se ta enotnost zgradi iz pluralizma specifičnih interesov delavcev v dejavnostih. Morali bi izboljšati delo organov sindikatov dejavnosti v občinah in na medobčinskih ravneh. Po mojem mnenju bi morali te odbore, ki so v organizaciji nemalokrat povsem formalni opustiti in omogočiti konkretno komunikacijo med članstvom in republiškimi odbori sindikatov. Praksa namreč dokazuje, da višji organi sindikata veliko tehtneje rešujejo vprašanja članstva kot nižji organi sindikata.

Tudi neustrezna kadrovska selekcija tako v politiki kot v sindikatu je pomemben vzrok za krizo. Nepravi človek na mestih, na katerih se zahteva delo, pogum in boj, je izredno škodljiv. Takšnih delavcev je veliko, tako v sindikatu kot v politiki in tudi v vodstvih delovnih organizacij. Zato bomo morali v kadrovski politiki na široko odpreti vrata za demokratično razpravo o kadrih, ki je do sedaj potekala večinoma le za kulisami.

V ustavi in zakonu o združenem delu je sindikat utemeljen kot organizacija monolitnega delavskega razreda, ki na oblasti zmore reševati vsa vprašanja. Zaradi tega so se nekateri tudi spraševali, zakaj sploh še sindikat, če je delavski razred že na oblasti. Kriza, ki traja že skoraj deset let in ki jo zlasti čutimo pri padanju standarda pa tudi pri delitvi osebnih dohodkov, kaže, da je samoupravljanje za delavce vse bolj imaginarno in da ne vemo več nad čem imajo delavci oblast. Zdi se mi, da smo pozabili, da se družba razvija tudi iz protislovnih interesov in spopadov in da brez tega ni poti naprej. Mi pa smo si obetali, da nas bo fiktivna enotnost delavskega razreda sama pripeljala v komunizem. Zdaj pa vidimo, da so neizkoriščene možnosti izražanja interesov delavskega razreda pravzaprav pripeljale do neenotnosti razreda in da je zato zgodovinska naloga vseh subjektivnih sil, zlasti pa sindikata, da poišče skupen imenovalec za nov razvoj proizvodnih sil in proizvodnih odnosov. Moje izkušnje, delam v gostinstvu, kjer je tudi veliko sezonske delovne sile, kažejo, da nimajo delavci povsem enakih interesov. Vendar je stopnja skupne zavesti odvisna od organizacije kjer se ti interesi izražajo in od te organizacije je odvisna tudi nadaljnja aktivnost, ki mora voditi k skupnemu razvoju.

Položaj upokojencev v tem letu

TEŽAVNO SOPIHANJE ZA DRAGINJO

Slovenski upokojenci si lahko oddahnejo. Ob koncu meseca bodo dobili za desetino višjo pokojnino in to za nazaj, od 1. januarja, kar bo skupaj naneslo več kot poldrugo pokojnino. Resda hitra rast cen in življenjskih stroškov spodjeda njihovo realno vrednost, kljub temu pa je položaj slovenskih upokojencev, kot zatrjujejo izvedenci na Zvezi skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdaj povrečno vendarle dober – celo stabilnejši v primerjavi z redno zaposlenimi delavci.

Pokojnine so v prvih sedmih mesecih letošnjega leta dokaj dobro sledile rasti osebnih dohodkov vseh zaposlenih. Tako so se doslej povečale trikrat: marca za 30 odstotkov, aprila za 15 in junija prav tako za 15 odstotkov. S četrto, 10-odstotno avgustovsko uskladitvijo pokojnin bo doseglo skupno povišanje pokojnin 89,1 odstotka. Po tej uskladitvi bo povprečje vseh pokojnin, izplačanih v prvih osmih mesecih letos, doseglo 407.000 dinarjev. Tako bodo povprečne starostne pokojnine 456.700 dinarjev, invalidske 357.400 in družinske 332.300 dinarjev. Najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo bo 321.734 dinarjev, najvišja pa 1.525.066 dinarjev.

Zdajšnji sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je namreč zasnovan tako, da naj bi pokojnina upokojencu, ki je delal polno pokojninsko dobo, kar najbolj zagotavljala gmotno in socialno varnost. Postopen prehod na drugačen način izračunavanja pokojninske osnove (ta se ja začel leta 1987), predvsem pa obvezno sprotno usklajevanje pokojnin z gibanji osebnih dohodkov vseh zaposlenih, ugodno vplivata na realno vrednost pokojnin. Po drugi strani pa neugodne gospodarske razmere povzročajo, da spremembe ne dajejo predvidenih sadov; skratka, pokojnine vse teže sopihajo za draginjo.

Med 62.926 starostnimi upokojenci je le 37,9 odstotka takšnih s polno pokojninsko dobo. Povprečna starostna pokojnina teh upokojencev je bila julija 500,041 dinarjev. Invalidskih upokojencev, ki so uveljavili pokojnino s polno pokojninsko dobo, je bilo izredno malo, vsega 317 ali 0,4 odstotka. Njihova povprečna pokojnina je bila julija 455.032 dinarjev. Uživalcev družinske pokojnine, ki so uveljavili pravico do te pokojnine po umrlem, je bilo 7.033 ali 9,6 odstotka vseh uživalcev družinske pokojnine. Povprečje teh pokojnin je bilo julija 398.380 dinarjev. Po podatkih sodeč je povrečna starostna pokojnina za polno pokojninsko dobo višja od povprečja starostnih pokojnin za dobrih 47 odstotkov! Pri invalidskih pokojninah je razlika nekoliko manjša, vendar še vedno dokaj visoka, saj znaša 38 odstotkov. Pri družinskih pokojninah pa je razlika kar 58 odstotna.

V obdobju od januarja do julija je pokojnino prejemalo 308.261 upokojencev. Med njimi je bilo 160.886 ali 52,2 odstotka starostnih, 74.496 ali 24,2 odstotka invalidskih in 72.879 ali 23,6 odstotka uživalcev družinskih pokojnin. V primerjavi z enakim obdobjem lani se je število uživalcev pokojnin povečalo povprečno za 5,5 odstotka. Zaradi ekonomskih ali tehnoloških presežkov je v nekaterih delovnih organizacijah čutiti pritisk na upokojevanje starejših delavcev oziroma vse več je predlogov za dokup delovne dobe.

Gmotni položaj upokojencev se pokaže v drugačni luči, če ga pogledamo celovito. Od več kot 300.000 slovenskih upokojencev jih je julija (najnovejši podatki še niso na voljo), ker 45,6 odstotka prejemalo do 310.000 dinarjev pokojnine, več kot 41 odstotkov je prejemalo pokojnino v višini od 310.001 do 510.000 dinarjev, od 510.001 do 830.000 dinarjev pokojnine je dobilo nekaj več kot 11 odstotkov vseh upokojencev, najvišje pokojnine od 830.000 do 1.205.000 dinarjev pa je prejemalo 1,7 odstotka slovenskih upokojencev.

Varstveni dodatek, ki ima v zdajšnjih razmerah pomembno vlogo pri zagotavljanju gmotne varnosti upokojencev z najnižjimi pokojninami, je v prvih sedmih mesecih dobivalo v povprečju 50.719 ali 16,5 odstotka vseh upokojencev, med katerimi je največ družinskih. Najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo, je v tem obdobju dosegla 292.485 dinarjev, kar je precej več od julijskega zajamčenega osebnega dohodka. Nižjo pokojnino od tega zneska je dobivalo 117.294 upokojencev ali 38 odstotkov vseh. Do varstvenega dodatka pa je bilo upravičeni 43 odstotkov teh. Če si nekoliko podrobneje pogledamo pokojnine teh upokojencev, vidimo, da so nizke predvsem zato, ker so ti upokojenci uveljavili pokojnino s krajšo pokojninsko dobo.

Nič čudnega torej, če je v zadnjem času vse več zahtev po usklajevanju pokojnin v enakih zneskih, s čimer naj bi bili cenovni udari za vse upokojence enaki. Po drugi strani pa se pojavljajo med zaposlenimi razmišljanja o tem, da so nekatere pokojnine previsoke, da se za pokojninsko in invalidsko zavarovanje namenja prevelik del osebnega dohodka. Vsekakor ni mogoč prilagajati pokojninskega sistema trenutnim neugodnim gospodarskim razmeram, ampak je treba v njem iskati najboljše rešitve. Sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja ne more in ne sme težiti k takemu upokojevanju, da bi že upokojencu z najnižjo pokojninsko dobo omogočil lagodno življenje. Še manj pa bi smeli dovoliti, da delavec, ki je 40 let trdo garal ali pa ga je bolezen predčasno prisilila v upokojitev, ne more s svojo pokojnino živeti človeka dostojno življenje.

Marija Frančeškin

Na SPIZ so pripravili analizo gibanja realne vrednosti osebnih dohodkov in pokojnin v Sloveniji v obdobju 1978 do 1987. Najpomembnejši izsledki: realna vrednost čistih osebnih dohodkov se je povečala leta 1978 in 1979 nato pa pet let zaporedoma zniževala in se znova povečala v letih 1985 in 1986. V letu 1987 pa je znova padla. Pri pokojninah pa se je realna vrednost prav tako povečala v letih 1987 in 1979. Povečanje je bilo nekoliko nižje kot pri osebnih dohodkih. V naslednjih petih zaporednih letih tudi pri pokojninah beležimo padanje realne vrednosti. V letih 1981, 1983 in 1984 je bilo znižanje realne vrednosti pokojnin večje od osebnih dohodkov. Bistveno večje povečanje realne vrednosti pokojnin pa beležimo – zaradi ugodnejših medletnih uskladitev – v letu 1986, še bolj pa v letu 1987, ko je realna vrednost pokojnin v Sloveniji dosegla najvišjo raven v zadnjih desetih letih.

Spet na liniji

Dopust se je iztekel in dežurni zlobec že spet s polno paro grabi na liniji izvajanja permanentne revolucije. Bojazen, da bi zaradi stikov z zahodno delavsko gospodo kaj popustila njegova razredna ost, je bila res odveč. Prav nasprotno: spričo borih prihrankov od osemdesetodstotne plače se je njegov razredni čut samo še izostril.

Sonja živi v zmoti

Prav zato dežurni nikakor ne more razumeti, kaj so se šli nekateri mlajši kadri med njegovo odsotnostjo. Denimo, tale Sonja Lokar. Človeku ne gre v glavo, kako je lahko za hrvaški Danas izjavila kaj takega: »Ni je sile, ki bi mogla po legalnih poteh ustaviti demokratske procese v Sloveniji in Jugoslaviji«. Še hujše pa je bilo tole: »Zato izbojevati se za ustavnost in zakonitost dejansko pomeni izbojevati se za demokracijo v tej državi«. Kot da Sonjo nihče ni podučil, kako smo sploh prišli na oblast, kot da ne bi vedela, da se je naša veličastna pot v socializem začela šele potem, ko smo dali vsem vedeti, da za nas sodišča in podobne buržoazne navlake ne veljajo, kajti mi priznavamo samo sodišče partije.

Jurisdikcija v JLA

Treba je priznati, da je v tem pogledu poleg našega Slobodana Miloševića še ena redkih ustanov, ki dosledno stopa po naši poti, prav jurisdikcija v JLA. Dokaz za to je po obsodbi na Roški in več kot enomesečnem bivanju za rešetkami priobčil v Mladini nihče drug kot naš odkriti notranji sovražnik in specialni vojščak Janez Janša: »Odvetniška zbornica je lahko ugotavljala samo tiste kršitve zakona, ki so bile evidentne in ki so se zgodile do trenutka, ko so se za mano zaprla vrata na Prešernovi. Če primerjam njihove ugotovitve z vsem ravnanjem državne varnosti, potem moram reči, da je takrat marsikatera kršitev ostala skrita očem javnosti.«

Strohnela v političnem grobu

V tem pogledu nam dviguje moralo tudi novomeška politika, ki je Sonjam in njej podobnim tičicam in tičkom pokazala, da sodišče partije še ni za v staro šaro. Medtem ko je ljubljansko temeljno javno tožilstvo šele te dni vložilo obtožnico zoper akterje v novomeški gradbeni aferi, sta nekdanji župan Boštjan Kovačič in prav tako nekdanji predsednik zbora združenega dela Jože Preskar že zdavnaj strohnela v političnem grobu.

Lenin ostane

Da, da, kako bridko se motijo tisti, ki mislijo, da bo šlo vse gladko z nekakšnimi legitimnimi potmi, z ustavnostjo in zakonitostjo in ne vem s čim še vse. Brez nas in našega sodišča se bodo lahko samo pod nosom obrisali. Primer, koliko veljaš, če si naš človek, imamo tudi v naši hiši. Ob tisoč milijardah družbene škode se doslej nikomur niti po naključju ni skrivil las na glavi. Prav zato imava s sodelavcem Brajerjem še toliko večjo moralno obveznost, da iztrgava iz krempljev stečajne mase osebno zapuščino, ki nama jo je zapisal naš dragi pokojni Janez Voljč. Obljubljava, da se doprsnega kipa Lenina in kipca kmetice s srpom in proletarca s kladivom v roki nikomur ne bova dovolila dotakniti. Predobro se namreč zavedava neprecenljivega pomena tega edinega imetja, s katerim bo po stečaju še razpolagal osemdesetčlanski kolektiv Delavske enotnosti.

Dežurni zlobec: Kuli

Palestinci še brez vlade

Odločitev jordanskega kralja Huseina, da se odreče vsem pristojnostim za nadaljnje urejanje palestinskega vprašanja, je vodstvo PLO sprejelo s presenečenjem. Jordanski kralj je med drugim sklenil, da Jordanija ne bo več dajala plač palestinskim uradnikom na Zahodnem bregu, prav tako tudi ne bo več izdajala Palestincem svojih potnih listov. Jaserju Arafatu in njegovim sodelavcem tako ne preostane drugega kot da razglasijo palestinsko vlado v izgnanstvu, ki naj bi zastopala palestinske interese. Ena glavnih težav je ta, da je malo verjetno, da bodo v mednarodni skupnosti priznali to vlado zlasti tisti, ki lahko najbolj vplivajo na dogajanje na Bližnjem vzhodu. Toda ne le Palestinci, tudi izraelsko vodstvo je presenečeno zaradi Huseinove odločitve. Če že ne zaradi drugega, zato, ker se o usodi Zahodnega brega odslej ne bodo mogli pogovarjati z Jordanijo niti na tajnih pogajanjih.

Jordanija je postala »pristojna« za Zahodno obalo reke Jordan leta 1948, po uveljavitvi resolucije Združenih narodov o razdelitvi nekdanje Palestine na židovski in arabski del. (Takrat je v administrativno upravo Egipta prišla tudi Gaza.) Do junijske vojne leta 1967 so Jordanci opravljali administrativno poslovanje na tem ozemlju, pri čemer je bila izrazita velika samostojnost lokalnih (palestinskih) oblasti. Ko so v junijski vojni 1967 Izraelci zasedli Zahodni breg, Gazo in Golansko planoto, so se razmere zapletle. Jordanskemu kralju so posamezni arabski voditelji celo očitali, da nasprotuje palestinski pravici do samoodločbe in ustanovitvi samostojne palestinske države. Nazadnje je take očitke kralj Husein slišal junija na arabskem vrhu v Alžiriji, kjer ga je Jaser Arafat med drugim spomnil, da so le tri države (Velika Britanija, Pakistan in Irak) priznale jordansko suverenost nad Zahodno obalo. Husein se je — kot kaže — tudi naveličal vsakovrstnih zagotovil arabskih držav o podpori palestinskemu osvobodilnemu boju in prizadevanjem za razrešitev bližnjevzhodne krize. Te obljube so namreč praviloma ostale zgolj zapisane v različnih listinah, denarne pomoči pa ni bilo od nikoder. Jordanija je na primer plačevala na leto 60 milijonov dolarjev palestinskim uradnikom, ki službujejo v telesih lokalne oblasti na Zahodni obali. Ta prispevek so na alžirskem vrhu prezrli in sklenili, da bo denarno pomoč Palestincem na Zahodnem bregu prejela le PLO. Prav tako Jordanci niso dobivali pomoči kot država, ki je v neposrednem sporu z Izraelom, čeprav so se o tem Arabci »trdno« dogovorili leta 1979.

Nova okoliščina, ki je botrovala Huseinovi odločitvi, je palestinska vstaja na zasedenih ozemljih, ki z nezmanjšano silovitostjo traja že od decembra lani. Gre predvsem za umor mlajših Palestincev, ki niso več pripravljeni prenašati ponižujočega položaja »državljanov brez države, vlade in državljanskih pravic«. Ne glede na to, da je vodstvo PLO razglasilo, da poteka ta vstaja pod njegovim nadzorstvom, je res, da se je začela brez neposrednega soglasja in odločanja PLO. Tudi sklep o razglasitvi neodvisne palestinske države so na zasedenih ozemljih sprejeli prej kot je o tem razpravljal vrh PLO. Ta okoliščina kaže na precejšnjo neenotnost v palestinskih vrstah, kar je dodatna ovira za dosego ciljev, ki jih postavljajo voditelji palestinskega boja. K temu je potrebno dodati nasprotujoče si interese posameznih arabskih držav (zlasti Sirije), ki skušajo palestinski boj uporabiti tudi za svoje potrebe.

Jaser Arafat je v sedanjih okoliščinah presodil, da se mora odločno postaviti na stran tistih, ki na zasedenih ozemljih v izredno težkih razmerah izražajo dejanske interese palestinskega ljudstva. Napovedal je, da bo v kratkem razglasil ustanovitev palestinske vlade. Obenem je v Aman poslal svoje odposlance, da bi jordanskega kralja prepričali, naj svoje odločitve o prenehanju jordanskih pristojnosti na Zahodni obali ne uveljavi takoj. Če bo Husein to pobudo sprejel, bo od Arafata najbrž zahteval več realizma pri ocenjevanju različnih pobud za razplet bližnjevzhodne krize, in še posebej pri urejanju palestinskega vprašanja.

Ludvik Škoberne

Yugo v Ameriki

KAKO KAŽE POSEL STOLETJA

Po treh letih od ustanovitve podjetja Yugo-America in prodajanja yuga na ameriškem tržišču so le imeli prav tisti, ki so leta 1985 skeptično gledali na ta naš posel stoletja. Kljub temu pa le ne bi mogli reči, da so imeli popolnoma prav, kajti po treh letih podjetja Yugo-America še vedno živi, kot je tudi res, da se ta avto v ZDA še vedno prodaja. Resda z nihanji, toda vendarle...

Skrbi nas nekaj drugega: medtem kot prodaja yugov na največjem avtomobilskem trgu na svetu zastaja ali celo pada, beleži neposredna konkurenca iz Južne Koreje s svojimi avtomobilčki znamke hyndai nenehno rast prodaje. Medtem ko je v prvih šestih mesecih prodaja yugov padla v primerjavi z enakim lanskim obdobjem celo za 38,9 odstotkov, je Južnokorejcem zrasla za 17. Impozanten pa je tudi podatek, da je Crvena zastava prvo leto prodala na ameriškem avtomobilskem trgu le 10.000 yugov, hyundai pa kar 160.000. Kot piše ameriški dnevnik z visoko naklado »US today« naj bi letos Južnokorejci prodali kar 300.000 svojih avtomobilov, medtem ko naj bi se Jugoslovani zadovoljili le s 30.000.

Crvena zastava je v treh letih prodala podjetju Yugo-America skupaj 131.000 yugov, v prvem letu le 10.000, v drugem 43.000, lani 57.000 in letos doslej 21.000. Kaj se je dogajalo s prodajo yuga v ZDA, bo brž jasno, če pogledamo podatke podjetja Yuga–Americe, ki je časopisu Automotive News sporočilo, da je lani prodalo samo 27.033 avtomobilov, kar pomeni, da je ostalo neprodanih kar kakih 30.000 yugov. Podpredsednik Crvene zastave Radivoj Andonović je o tem dejal, da »nihanja prodaje na ameriškem avtomobilskem trgu niso nič nenavadnega, kar velja tudi za prodajo yugov«, ki Kragujevčane niso presenetile. Andonović dodaja, da v teh oscilacijah vidi dokaz več, da je lahko priti na katero koli tržišče, veliko težje pa na njem tudi ostati. Svoje mnenje je podkrepil z dejstvom, da podobne in celo še večje padce prodaje kot Yugo-America beležijo letos tudi drugi evropski izvozniki avtomobilov v ZDA, kot na primer Audi, Porsche, Saab, Volvo, BMW in drugi. To naj bi se dogajalo predvsem zaradi nizke vrednosti dolarja in obilne ponudbe.

Zanimivo pa je, da v Kragujevcu ne komentirajo gibanje prodaje avtomobilov svoje neposredne južnokorejske konkurence. Prav tako v Šumadiji ni zaznati skrbi spričo dejstva, da je lastnik večinskega dela delnic ter ustanovitelj podjetja Yugo-Americe Malcolm Bricklin te prodal podjetju Mabon Nugent Co. in da je to dejanje beograjska ekonomska politika prekomentirala takole: »Nihče ne opušča posla, ki prinaša dobiček«. Sploh so v Crveni zastavi kljub porazni (za yugo seveda) primerjalni analizi med yugom in hyudaiem nerazumljivo mirni. So mogoče prepričani, da bo prodaja njihovih avtomobilov pod ugodnejšimi pogoji (750 dolarjev popusta in prodaja na posojilo) do konca leta naraščala, kar se je zgodilo prejšnji mesec, ko so prodali 4000 yugov?

Drugo veliko in verjetno glavno vprašanje pa je prihodnost jugoslovanske avtomobilske proizvodnje v Ameriki nasploh. Zastava jo vidi za zdaj v nenehnem izpopolnjevanju modela yuga, v yugu cabrioletu, ki naj bi bil z 8300 dolarji še enkrat dražji od klasičnega modela in v floridi, ki naj bi veljala nekaj manj kot 10.000 dolarjev. Stvar je tembolj vprašljiva, če vemo, da je pred nedavnim zaprl svojo tovarno jett in golfov v Pennsylvaniji celo najuspešnejši evropskki proizvajalec avtomobilov v razredu floride volkswagen. So afriške plače na eni in pospešena modernizacija na drugi strani zadostna aduta v rokah Kragujevčanov? Ali nas bo tudi še zaradi svojčas razvpitega posla stoletja vse skupaj še hudo bolela glava? Za dokončen odgovor na ti vprašanji bo očitno potrebno čakati še nekaj časa, posebej, če gre verjeti enemu od urednikov ameriške revije Automobil, ki je med drugim zapisal: »Jugoslovani bodo zganili tudi nebo in zemljo, da bi obdržali to vozilo na ameriškem tržišču!«

Ivo Kuljaj

Papir je največja pridobitev naše revolucije

Če bi pred nekaj leti javno in resno izjavil, da je naša družbena ureditev (ki je politiki tako ogabno rečejo »politični sistem«) slaba in da jo je treba spremeniti, bi tvegal svoj sežig na grmadi ideološke pravovernosti ali pa vsaj nevaren očitek spogledovanja s sovražnimi elementi. Če pa kaj takega izjavimo danes, se praviloma za to nihče sploh ne zmeni. Drugače je seveda, če se kdo obregne ob drugo največjo pridobitev jugoslovanske revolucije, kot je na primer JLA.

Je to dobro, če te nihče ne gnjavi, ko rečeš, da je treba ureditev temeljito spremeniti? Seveda ni! Zakaj? Zato, ker to nepreganjanje ni posledica prodora demokratičnih nazorov in uveljavitve človečanskih svoboščin, temveč neverjetne ravnodušnosti organov in posameznikov za usodo te ureditve in družbe. Samo kadar tega ali onega neposredno »napadeš«, bo zagnal grozen hrup o tvoji zlonamernosti in nevarnosti, sicer pa splošno naslovljeno kritiko zlorablja za razglašanje demokratičnosti »sistema«. V narekovajih zato, ker to po moje sploh ni več sistem, sistem je namreč urejena in delujoča celota.

Ena od značilnosti urejene in delujoče celote je tudi, da ima vse, kar se v njej dela in dogaja, svoj smisel in učinek. Ob tej priložnosti bi se rad pomudil še pri eni lastnosti našega sistema: v mislih imam neverjetno hiperprodukcijo najraznovrstnejših papirnatih artiklov, ki jim pravimo ustava, zakon, sklep, stališče, resolucija, ocena, poročilo, analiza, informacija in tako naprej brez konca in kraja, kar bralec sam dobro ve.

Za šalo bi lahko postavil trditev, da je jugoslovanska revolucija imela doslej dve fazi: oboroženo in papirnato. Ne bi rad resno razlagal, kako je v resnici s prvo, saj je danes akutna predvsem druga.

Če ne bi ravno vodilni jugoslovanski komunisti (pa ne sedanji, marveč oni, ki so zasnovali novo Jugoslavijo!) z osebno izkušnjo spoznali, da brez dela in akcije ni nič, tedaj me ne bi čudila njihova osupljiva zaverovanost v moč govorjene in zlasti pisane besede. Razmišljanje o vzrokih za to zablodo, ki nas je stala vsaj dvajset let normalnega razvoja, nas bo enkrat pripeljalo do presenetljivih spoznanj in ne ravno laskavih ocen o vodilnih protagonistih naše povojne družbe.

Ker pa se tu s tem niti ne morem niti nočem ubadati, se bom zadovoljil samo z ugotovitvijo, da je papirnati boj za socialistično samoupravljanje posledica predvsem dvojega: težnje po poveličevanju lastnih zaslug in dosežkov ter odnosov, ki glavnim predstavnikom oblasti zagotavljajo ohranitev odločujočega monopola, in pa relativno zgodnjega spoznanja, da je (rekli boste, da je to naivno!) lažje govoričiti in pisariti kot pa delati in da beseda potegne za seboj manjšo odgovornost kot dejanje...

Ko začnemo resno in analitično razmišljati o tem, kaj pomeni in koliko stane družbo pošastno sestankovanje (ki se mu, žal, z neverjetno ravnodušnostjo pridružuje tudi vedno več strokovnjakov in ne več samo politiki) ter sestavljanje, usklajevanje, dopolnjevanje, ponovno usklajevanje, preoblikovanje delovnega gradiva v osnutek, ki gre vso prej opisano pot okrog, nato sprememba tega v predlog in spet vsa pot okrog vse do končno veljavnega sprejema (potrditve) – in ko temu na koncu dodamo najbolj porazno ugotovotev, da se namreč tako težko pripravljenega in drago plačanega dokumenta (četudi je to sama ustava ali npr. kongresna ali razvojna resolucija!) domala nihče ne drži (niti najvišja zakonodajna ali politična telesa v državi), tedaj temu mirno in brez tveganja lahko rečemo Katastrofa (da, z veliko začetnico!).

Če ne prej, ali si se zdaj, dragi bralec, začel spraševati, koliko denarja zmečejo skozi okna (seveda denarja, ki si ga tudi ti, vsaj tako upam, ustvaril v potu svojega obraza) posamezniki in organi, ki jim je dano, da odločajo o tem, kakšna in katera gradiva (papirje) bodo nekje pripravili in po kakšnih poteh in postopkih bodo o njih govorili, sklepali,...? Saj jim ne moremo očitati, da kradejo denar, gradijo vile, šolajo otroke v tujini itd. A denar mečejo skozi okna brez premisleka in brez obzira do onih, ki nimajo pisanih pooblastil, da bi mogli o tem ***neposredno*** *odločati.*

Tudi sam sem imel priložnost opazovati, koliko energije (denarja) je bilo zapravljene za to, da bi nekje našli za odtenek boljšo besedico, da bi (če poenostavim) sestavili sijajen papir, ki bo nato kot mrtvorojenec obtičal v enem od neštetih predalov kiklopske državnopolitične birokratske hidre. Ko pomislim na kakšen politični kongres, sprejem ustave ali npr. opevanega zakona o združenem (?) delu, se mi vselej zdi, da je ustvarjalcem potem, ko so naredili čudovit papir, popolnoma zmanjkalo moči in volje za uresničitev onega, kar je tam lepo zapisano. Tako je končni vtis hočeš-nočeš takšen, da smo ljudstvu spet natresli na pogled privlačnih otrobov in preden bo ljudstvo pogruntalo, da v otrobih ni ničesar, si bomo že še izmislili novo papirnato igro.

Vsa ta igra se še bolj zlovešče ponavlja ob sedanji ustavni razpravi (je to sploh še razprava, porečete upravičeno), gospodarski reformi, stavkovnih pravilih, preobrazbi uprave in sploh spreminjanju »sistema«. Da, prav ta sistem je tisti, ki vse to reproducira in ravno zato ga je treba ne spremeniti, temveč ***takoj spremeniti*** *(zaradi mene – zamenjati, saj nikakor ni po meri našega človeka, a noben državnopolitični birokrat ni naš človek).*

In kaj, če ne bo šlo? Mora iti! Saj sistem sam pravzaprav ni nič kriv. Krivi so oni, ki ga predstavljajo. Torej, je jasno!

Martin Ivanič

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh

Rojeni v znamenju mačke

Rubriko prejšnjega tedna smo zaključili z vizijo ***Braneta Musarja,*** *ki bi jo moral požegnati še Miha Ravnik. Ker je bil na dopustu, nam je ostala le vedrogledost. Danes naj bi se sestali* ***Jože Smole, Marko Bulc*** *in* ***Miha Ravnik*** *in se posvetovali, kako rešiti slovensko delavsko glasilo. Ker je Miha Ravnik še na dopustu, so sestanek preložili in mi smo svojo vedrogledost tudi podaljšali.*

Tačas pa kajpak ne ždimo križem rok. Naša nova vršilka dolžnosti ***Alenka Mišič*** *se je tako zavzeto lotila nakopičenih težav, da ji je spodrsnilo in si je zvila nogo. Takoj je priskočila bivša računovodkinja, ki pa se kljub gromozanski želji pomagati ni znašla. Spomnila se je le, da bi lahko pomagala kuharica, saj je 15 let delala v veterini. Nasvet je bil prav razumljen in dobrohotno vzet. Tako je to, če je delovna vnema velika. Njega dni so naši veljaki sicer sila visoko letali, pa naš zgodovinski spomin ne pomni, da bi komu spodrsnilo.* ***Celo pri končnem padcu z vrtoglavih višin si ni še nihče ničesar polomil. Očitno so možaki rojeni v znamenju mačke.***

Usodna zmota

Ne vemo, kakšna zvezdoznanska znamenja je uporabljal angleški ***general Hackett,*** *toda njegova že 10 let stara knjiga* ***»Tretja svetovna vojna«*** *je v Jugoslaviji kar naenkrat pravcata uspešnica. Skorajda ni časopisa, ki bi ne povzemal Hackettovih presenetljivo točnih napovedi. Prerokoval je, denimo, da ima veliko več možnosti poljski model kot pa šibek novi režim v Jugoslaviji. Slednji ni bil sposoben preprečiti ustvarjanja prosovjetskih celic v Srbiji in zato je možno,* ***da bodo te srbske celice lepega dne poklicale Ruse, da bi uničili kontrarevolucijo v Sloveniji in Hrvaški.***

Ni kaj, marsikaj je mož uganil. Toda še tak prerok se kdaj zmoti. Vizionarski general se je pač uštel pri – Rusih. ***Kdo pa bi takrat lahko predvidel Gorbačova?!***

Sumljiva zaprta vrata

Srbi so očitno bolj predvidljivi. Neverjetno hitro izgubljajo še zadnji občutek za pravo mero. Ko njihovi gromovniki v Politiki, Politiki ekspres in podobnih sramotah jugoslovanskega žurnalizma rohnijo proti slovenski kontrarevoluciji, napadom na JLA in s tem kajpak na Jugoslavijo, povsem pozabljajo na temeljno vodilo naše rubrike – najprej pred svojim pragom!

Predsedstvo beograjske mestne konference SZDL je očitno pozabilo, kako v tej republiki psujejo slovenski kulturni miting in podobna več kot dobrohotna srečanja. Prisluhnilo je ***»številnim zahtevam progresivnih sil«*** *in javno napovedalo septembrski miting. Pustimo, da s tem pljuvajo na vsa prizadevanja CK ZKJ, zvezne skupščine in kajpak svoje organizacije, SZDL Jugoslavije. Ti namreč snujejo čisto drugačne poti reševanja kosovskih težav, kot pa bo* ***miting, na katerem naj bi se zbralo pol milijona Srbov.***

Še nekaj je zanimivo – čeprav miting terjajo »številne progresivne sile« in naj bi se na njem zbrala tolikšna množica, je bila omenjena seja – zaprta za novinarje in s tem seveda za javnost. Javnost sej pa je končno temeljno načelo dela socialistične zveze delovnega ljudstva. ***Le kaj so imeli za bregom? Rusov menda še niso klicali?***

Zanimiv dekor

Verjetno ne. Srbi kanijo kljub pozivom Jugoslaviji na Kosovo svoje težave rešiti sami. Tako vsaj kažejo nekateri vzkliki in napisi na njihovih zborovanjih.

»Jedinstvena Srbija, Kosovo je Srbija, Vojvodina – Srbija, Samo sloga Srbina spašava, Samo sloga Srbiju spašava, Uvek čemo biti Srbija, Idemo na Kosovo, Vojna uprava za Kosovo, Srbin je opak, kad oseti oružje...« *Vse skupaj so opremili z na moč zanimivim dekorjem. V Novi Pazovi so denimo nosili slike Vuka, Njegoša in Che Guevare. Zanimiva druščina.*

Jugometode

Tiči smo, tiči, ni kaj. Prijemi in metode, ki nam ustvarjajo svetovni sloves. Ni le »Srbin opak, kad oseti oružje«. Več je takih, ki postanejo navihani, ko le malce povohajo moč in oblast. Portugalska tiskovna agencija je odkrila svetu nove jugojunake. ***Posadka kotorske ladje Durmitor*** *je po treh dneh plovbe odkrila dva slepa potnika, ki sta se skrivaj vkrcala v Abidjanu.* ***Potem ko so ju dva dni maltretirali, jima je kapitan vrnil potna lista in ju ukazal vreči v morje.*** *Rešili so ju ribiči.*

Kdo ve, če je poročilo te agencije sploh objektivno. Saj sploh nič ne pove o tem, ali nista slepa potnika morda žalila nacionalna čustva naše posadke. Kaj se ve, morda sta v nepoznavanju narodne sestave vse skupaj ozmerjala kar z – Jugoslovani?!

Širina duha

Vrag je s temi agencijami. Kako boš verjel tuji, ko se še na naš domači Tanjug ne moreš zanesti. Ljubljanski Dnevnik ***Tanjugu*** *očita neprofesionalnost. Ko so agencijo s svetlimi tradicijami poprosili za fotografijo* ***Slavka Jovića,*** *komandanta mirovne misije OZN, jim je Tanjug odgovoril, da jo lahko priskrbi šele čez dan ali dva. No, po telefotu jo je Dnevnik dobil že pozno zvečer – od angleške agencije* ***Reuter.***

Takoj po pomanjkanju profesionalizma nov očitek, tokrat iz zagrebškega Vjesnika. Tanjug v poročilu z omenjene (že zloglasne) seje beograjske SZDL uporablja oceno »številne zahteve progresivnih sil« kot agencijsko oceno in ne kot navedek s seje. To pa je novinarska napaka, še sploh v naših občutljivih političnih razmerah. Tanjug namreč sugerira, da iz Jugoslavije resnično kar dežujejo zahteve po mitingu in ne, da je to le sporočilo z neke skrivnostne, zaprte seje.

Finese pač, toda Tanjug je izpričana agencija z vso socialistično širino duha in je dlakocepstvo takšne sorte gotovo ne bo motilo v nadaljnji graditvi revolucije.

Ciril Brajer

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo ● Izdaja ČGP Delo – tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787 ● Glavni urednik: Franček Kavčič ● Odgovorni urednik: Marjan Horvat ● Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Sašo Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca (tajnici), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica) ● Vršilka dolžnosti direktorja tozda Alenka Mišič ● Telefoni: vršilka dolžnosti direktorja tozda in glavni urednik 322 778, odgovorni urednik 313 942 ● Naročnine, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52 ● Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651 ● Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951 ● Marketing, Celovška cesta 43, 320 403 ● Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923 ● Žiro račun 50102-603-41502 ● Založba 311 956 ● Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo ● Poštnina plačana v gotovini ● Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 ● Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Griljc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik.

Marjeta Vizovišek, upravnica kampa Šobec:

SMO KOT VELIKA DRUŽINA, VSE DELAMO Z ROKO V ROKI...

Če ne bi tudi sam iz leta v leto in iz desetletja v desetletje preživljal svojih počitnic pod platneno streho, potlej gotovo ne bi znal ceniti prizadevanj ljudi, ki imajo v svojih rokah gorenjski Kamp Šobec. Ne le v Sloveniji, temveč tudi v širši domovini slovi po zgledni urejenosti, zato je pri nas brez prave konkurence. V svojih 31 letih, kolikor je star, si je prislužil dolgo vrsto laskavih priznanj, med drugim tudi zahodnonemškega združenja ADAC, ki je Šobec uvrstil na prvo mesto v Jugoslaviji in ga, edinega pri nas, posebno priporoča svojim članom.

»Vsi, ki delamo tu, neposredno ali posredno, redno ali honorarno, živimo s turizmom in našim kampom. To je naše življenje in obenem naša prihodnost. Šobec diha s krajem, z Lescami in njeno okolico. Ko snujemo nove podvige, ko načrtujemo naložbe in se pogovarjamo o opravljenem delu in nalogah, ki so pred nami, to delamo z roko v roki. Turistično društvo Lesce, ki upravlja kamp, je namreč najtesneje povezano s tukajšnjim življenjem, šolami, delovnimi kolektivi, upokojenci, rdečim križem, kulturnimi društvi, športniki... Zato je naš odnos do dela tudi drugačen kot marsikod drugod. Zavedamo se, da se ne trudimo zgolj zato, da bi bilo ljudem, ki so tu na počitnicah, lepo, ampak da pravzaprav delamo predvsem zase, saj sta tako sedanjost kot tudi naša prihodnost najtesneje povezani z našim delom in željo po nečem boljšem, naprednejšem. Zato smo, kot mnogi ugotavljajo, korak pred drugimi. Zato, ker postavljamo vsi, od prvega do zadnjega, delo na prvo mesto. To je sicer včasih malce krivično do družinskega življenja, toda tako je. Nismo zadovoljni in se ne moremo posvetiti svojim zasebnim stvarem, dokler delo ni opravljeno. In to dobro opravljeno. Čutimo kot velika družina, v kateri je sleherni član strog do svojega početja. Nihče noče zaostajati, kaj šele živeti na račun drugega...,« razmišlja Marjeta Vizovišek, članica upravnega odbora Turističnega društva Lesce in obenem upravnica Kampa Šobec. Potem nadaljuje:

»Med drugim smo se dogovorili, da bomo pri svojem delu pozabili na besede, kot so »ne vem«, »ne znam«, »ne morem« in »nočem«. In ta svoj dogovor tudi spoštujemo. Tu smo zato, da pomagamo, da vedno in povsod znamo svetovati, da se trudimo in ohranjamo dobro voljo. Nemalokrat je to težko. Toda, v turizmu se je potrebno včasih tudi žrtvovati. Ne, brez tega ne gre. Ni pa to tako težko, če človek ljubi svoje delo, če živi z ljubeznijo do turizma. Ja, okoli sebe imam imenitne sodelavce in izjemne vzornike. Imam pač to srečo, da me je okolica veliko naučila. Zato lahko tudi sama dajem. Seveda se ob tem še kako dobro zavedam, da sem le kamenček v mozaiku in da še zdaleč nisem nepogrešljiva. Skupaj si moramo prizadevati, le s sodelovanjem smo kos nalogam...«

Vse s tesnim sodelovanjem s krajem

»Šobec, turizem, vaše društvo – ki ima, mimogrede povedano, že 2000 članov – vse to je najtesneje povezano z življenjem kraja. Kako, v kakšnem smislu?«

»Razvoj turizma sega tu že na začetek prejšnjega stoletja. Kasneje je bila pri nas tudi najugodnejša železniška postaja za Bled. Po drugi vojni in v času obnove domovine pa so turistični delavci uvideli potrebo po delavskih rekreacijskih centrih. Tako se je rodila zamisel o našem Šobcu. Občinski možje v Radovljici so idejo sprejeli, toda za gradnjo rekreacijskega centra so namenili le neznatna sredstva. Vendar Leščani niso obupali. V delovno akcijo so se vključili številni občani, vojaki, šolarji, mladi in stari. Odziv prostovoljcev je bil prav zanesenjaški. Odstranili so približno 35 tisoč ton blata, očistili velike površine gozda in opravili več kot 100 tisoč prostovoljnih delovnih ur. Seveda, s tem sodelovanja ni bilo konec. nasprotno. Vsi, zares vsi nam pomagajo in mi pomagamo njim. Skupaj z osnovno šolo smo, na primer, pripravili mladinski kviz z naslovom Lesce in turizem. Zbrali smo obsežno gradivo, ga nekajkrat uredili in na koncu spoznali, da je vloženo delo obrodilo sadove. Nastala je informacija o preteklosti kraja in življenju Leščanov. No, to je le eden izmed mnogih primerov. Letos, denimo, smo poskrbeli kar za 50 prireditev, ki potekajo v tesnem sodelovanju s krajani. Med drugim so tu razstavljali naši slikarji. Povsem brez pretiravanja lahko trdim, da Šobec diha in živi s krajem...«

Marjeta Vizovišek

Te dni, ko sem se mudil pri Marjeti Vizovišek, je kamp gostil 2400 ljudi. Ne boste verjeli: v primerjavi z enakim datumom lani je to pomenilo indeks 300. Še največ je bilo turistov iz Zvezne republike Nemčije, Nizozemske, Belgije, Danske... Tudi prenočitev so našteli v Šobcu precej več kot lani, kar 103.000. Pa še nekaj so opazili upravljalci Šobca, ki imajo, kot je prav, vse podatke pri roki, v računalniku: povprečna doba bivanja v kampu je že 4,26 dneva, kar je bistveno več kot prejšnja leta.

»Zmogljivost kampa je 800 lepih, lahko bi trdili zelo lepih prostorov. To z drugimi besedami pomeni, da lahko hkrati nudimo zatočišče od 2500 do 3500 gostom, ne da bi bili tudi prikrajšani za vse potrebno udobje. Poleg svežega gozda in sorazmerno čiste vode za kopanje, ki pa je včasih nekoliko hladna, smo si pridobili sloves predvsem s čistočo in snažnostjo. To je naša glavna primerjalna prednost, mnogi pravijo, naša najmočnejša karta...«

Takšna ocena je seveda več kot primerna. Medtem ko druge kampe ob morju turisti zapuščajo zaradi zanemarjenosti, saj nemalokrat spominjajo na divja odlagališča smeti, se ljudje vračajo v Šobec zaradi njegove brezhibne čistoče. Zato ne bi bilo napak, če bi odgovorni turistični delavci iz Istre in Dalmacije pripeljali na izlet svoje upravljalce kampov, da bi si pobliže ogledali Šobec in se prepričali, da gre, seveda, če so vsi za to.

»Trideset ljudi skrbi za Šobec. Med njimi sva dve poklicni delavki, preostalih 28 je honorarcev. Vsi si prizadevamo, da bi ustregli čim več željam naših gostov, pa to kljub najboljši volji kdaj ni mogoče. Večina, na primer, pri nas zelo ceni mir. Nekateri pa navijajo, da bi imeli tu disko. Drugi spet k nam prihajajo s štirinožnimi prijatelji. Seveda jim zaradi tega ne moremo odkazati gostoljubja, pa nekateri tega ne razumejo. Toplo vodo za prhanje je treba posebej plačati in sicer 2000 dinarjev. Posamezniki pravijo, da bi moralo biti to vključeno v ceno bivanja, itd., itd. Ja, vsem, prav vsem, ni mogoče ustreči. Kljub temu se lahko pohvalimo, da pomembnejših pripomb gostje nimajo. Velika večina je zadovoljna, kar dokazujejo tudi naše ankete...«

Rada bi se spet naspala

Na vprašanje, zakaj kljub svoji veliki mikavnosti gosti Šobec sorazmerno malo domačih turistov, teh je nekaj več kot desetina, pred leti pa jih je bilo še manj, upravnica Marjeta Vizovišek odgovarja:

»Sama se temu ne čudim. Nas poleti preprosto vleče na morje. Brez njega ni pravih počitnic. Sicer pa je pod krošnjami naših dreves kar precej sindikalnih prikolic. Za vse, ki se želijo izogniti vročini, je oddih pri nas prav prijeten. Če le ni dežja. In letos imamo glede tega neverjetno srečo...«

Pri turističnem društvu Lesce je Marjeta že od leta 1972. Najprej je bila vodja pisarne, kasneje, to je bilo pred sedmimi leti, pa je postala upravnica kampa. Končala je gostinsko šolo na Bledu, potem se je vpisala na hotelsko in sedaj gre h koncu njen študij na mariborski VEKŠ. Ob dveh hčerah torej dela čez glavo. Še posebno v teh poletnih mesecih.

»Ne glede na to si bom konec avgusta privoščila nekaj dni morja. To dolgujem tudi svojemu naraščaju. Medtem ko bosta hčerki uživali v kopanju, bom sama – spala. Moram se naspati, najbolj si želim dolgega in mirnega sna...«

Besedilo in slika: Andrej Ulaga

Fakulteta za telesno kulturo in Strokovni svet za športno rekreacijo pri ZTKO Slovenije ter Zveza sindikatov Slovenije razpisujejo:

Seminar za organizatorje športne rekreacije

Seminar bo v Poreču (Zelena Laguna) od 15. 9. do 19. 9. 1988.

Program obsega teoretični in praktični del. V teoretičnem bo obdelana problematika prehrane rekreativnih športnikov, zasnova propagandnega projekta »Razgibajmo življenje« (uresničitev v praksi) ter izsledki aktualnih raziskav v športni rekreaciji. Posredovane bodo tudi informacije in izkušnje z mednarodnega posveta v Blossinu (NDR).

V praktičnem delu seminarja bo nadaljevalna šola tenisa. Udeleženci bodo bivali v enem izmed hotelov (verjetno ALBATROS) tega znanega turistično-športnorekreacijskega središča. Celodnevna oskrba (prenočišče in hrana) stane v posezoni 30.600 dinarjev (dvoposteljna soba) in turistična taksa pa 1.000 dinarjev.

Seminar bo 5-dnevni in bo predvidoma obsegal 27 ur predavanj, praktičnega dela, razprav in drugih dejavnosti. Za posamezne teme bodo pripravljena pisna gradiva.

Zbor udeležencev seminarja bo v četrtek, 15. 9. 1988, ob 10 uri v hotelu ALBATROS (Zelena Laguna).

Prijave sprejema Fakulteta za telesno kulturo Ljubljana, Gortanova 22, **do 1. 9. 1988.** Kotizacija za seminar je 160.000 dinarjev in jo je treba vplačati na žiro račun: 50103-603-45543 do začetka seminarja. Dokazilo o plačilu naj udeleženci prinesejo s seboj. Udeleženci naj prinesejo s seboj tudi primerno športno opremo. Natančnejša pojasnila dobite na Fakulteti za telesno kulturo v Ljubljani po tel. 061 441-577 ali 444-134 (dr. Herman Berčič, Ivko Šink). Vodja seminarja je doc. dr. Herman Berčič.
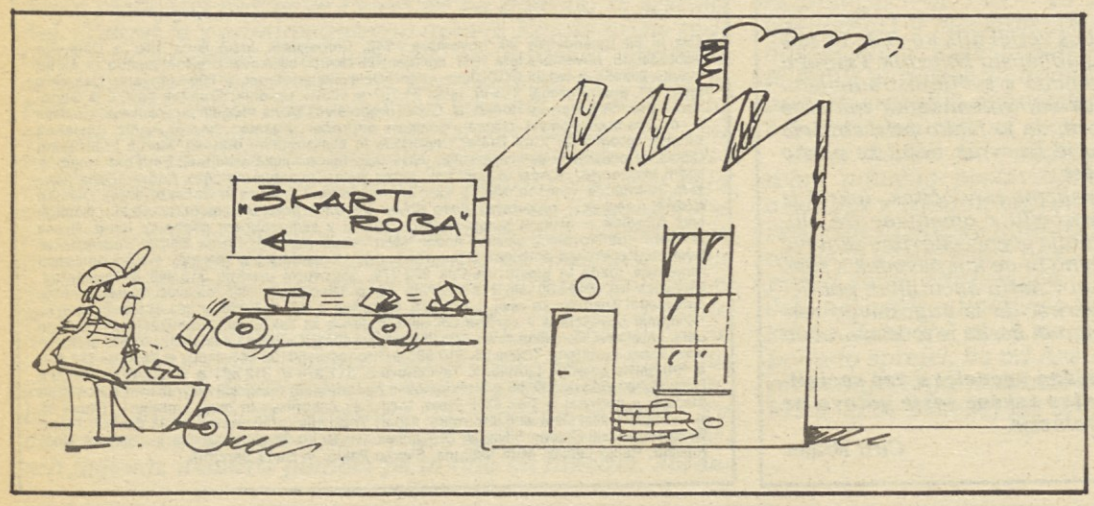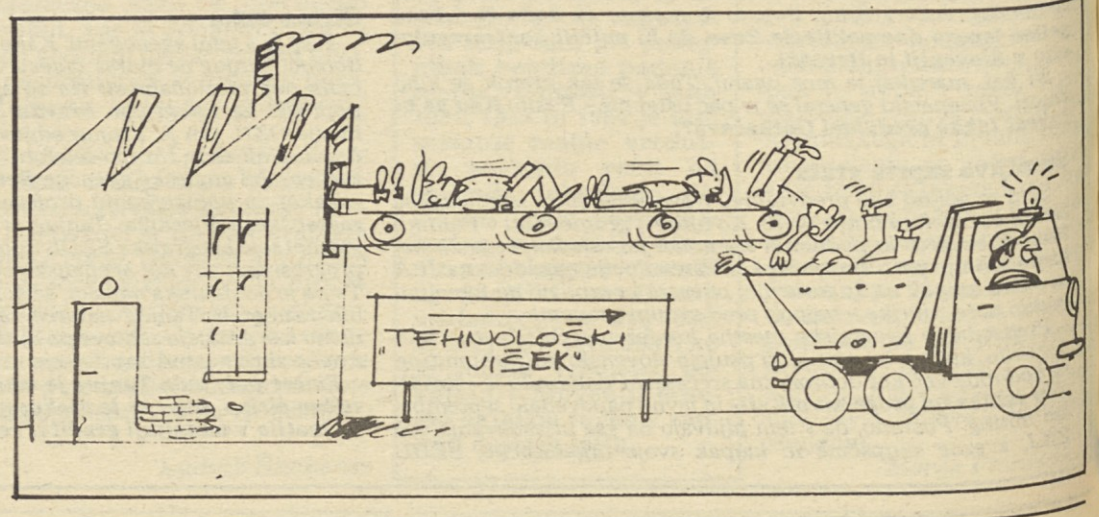
LIPE SVIDER: NOVOST